

การสงครามข้ามค่ายกระบี่
ขำจิระกตา

พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์

ด้วยฉันทินทนาการ
จากหอสมุดแห่งชาติ

การสงครามโบราณคดีในประเทศไทย

วิชชะภาณ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

การสงครามข้อมค้ำยบระชีวิต

วิธีวิทยา

คำนำ

การสงครามในยุโรป ตั้งแต่ได้เริ่มขึ้นเมื่อกลางข.ศ. ๒๔๕๗ มีที่เป็นการเดินทัพรุกและถอย และทำศึกกลางแปลงกันอยู่แต่ในชั้นต้นเท่านั้น เพราะในไม่ช้าก็ต่างฝ่ายต่างตั้งข้อมค้ำยบระชีวิตกัน, และทั้งในทิศตะวันออกและทิศตะวันตกแห่งยุโรป ได้ลงนั่งตั้งแนวข้อมค้ำยบกันเรื่อยมาจนบัดนี้.

การตั้งข้อมค้ำยบระชีวิตกันเช่นนี้ ในงานมหาสงครามคราวนี้ นับว่าเป็นอันได้ใช้โดยทั่วไป ไม่จำเพาะแต่ในทวีปยุโรปเท่านั้น, ทั้งในแคนเมโสโปเตเมียที่อังกฤษกับรัสเซียไปตีก็ใช้วิธีตั้งข้อมค้ำยบระชีวิตกันเหมือนกัน.

วิธีรบอย่างนี้จะเรียกว่าเป็นวิธีใหม่ไม่ได้ เพราะได้เคยมีตัวอย่างมาแล้วหลายรายในยุทธประวัติ, ถ้าหากจะผิดกันอยู่ก็แต่เพียงที่ตรงว่าในงานมหาสงครามคราวนี้ เป็นใหญ่ยิ่งกว่างานสงครามที่ใดเคยมีมาแล้วในสมัยก่อนๆ, และจำนวนพลรบทั้ง ๒ ฝ่ายก็มากมายยิ่งกว่าในคราวก่อนๆ, ข้อมค้ำยบที่สร้างกันขึ้นจึงเป็นแนวอันยืดยาวอย่างน่าพิศวง จนไม่มีใครสามารถจะคาดคะเนได้ว่าจะได้พบเห็นแนวข้อมค้ำยบและสนามเพละที่ยืดยาวเช่นนี้.

อนึ่งอาศรัยเหตุที่กำลังอาวธแลคินระเบิดในสมัยนั้นว่าแรงยิ่งกว่าในสมัยก่อน ๆ, ข้อมค้ายและสนามเพละที่ต่างฝ่ายต่างกระทำขึ้นนั้น ก็มีลักษณะอันมั่นคงและวิจิตรพิสดารยิ่งกว่าที่เคยมีมา. แต่ในทันทีข้าพเจ้าต้องขอตัว ในการที่จะชี้แจงถึงลักษณะแห่งสนามเพละหรือข้อมค้ายสนามโดยพิสดาร, เพราะข้าพเจ้ารู้สึกตัวอยู่ที่ว่า ข้าพเจ้ามิได้ศึกษาวิชาทหารช่าง, และความรู้ของข้าพเจ้าในทางลักษณะข้อมค้ายสนามมีอยู่ก็เพียงแต่เป็นสังเขป; กับอีกประการ เมื่อมิได้เคยเห็นข้อมค้ายหรือสนามเพละที่สร้างกันใหม่ในงานสงครามครั้งนั้นด้วยตาของตนเอง จึงไม่อยากจะขอทูลหาญให้เกินไป.

ในทันทีข้าพเจ้าตั้งใจจะกล่าวถึงแต่จำเพาะกิจการอันเนื่องด้วยวิธีใช้ข้อมค้ายและสนามเพละ กับความเป็นไปในที่นั้น ๆ เท่านั้น, ไม่ถึงใจกล่าวถึงประวัติการสงครามโดยทั่วไป หรือในภาคใดโดยจำเพาะให้เป็นข้อความพิสดาร; ข้าพเจ้าจะขอแถลงแต่กิจการอันอยู่ในประเด็นแห่งการสงครามข้อมค้ายประวัติเท่านั้น.

ข้อความที่ข้าพเจ้าจะได้นำมาแสดงต่อไปนี้ ข้าพเจ้าขอออกตัวเสียทีเดียว ว่าไม่ใช่ของข้าพเจ้าริ้นเอง และไม่ได้อ้างอิงโดยจะแสดงความคิดเห็นฐานอวดอ้างว่าเป็นผู้ชำนาญ, เป็นแต่ข้าพเจ้าได้พบข้อความต่าง ๆ ในหนังสือและจดหมายเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ได้เรียบเรียงขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ, ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นข้อความที่น่ารู้ จึงได้เก็บมาเล่าต่อเป็นภาษาไทย เพื่อให้เพื่อนทหารและเสนาบดีที่ปรารถนาความรู้ในทางนี้ ได้มีโอกาสรู้เห็นกับเขาบ้างเท่านั้น. ข้าพเจ้ามิได้มีความมุ่งหมายเลยที่จะให้ยกเอาข้อความเหล่านั้นเป็นตำรับ

คำว่า เพราะฉะนั้นหวังใจว่าจะไม่มีผู้ใดถือเอาเป็นคำขวัญ แล้วแลก็ชม
หนังสือในฐานคำขวัญ ข้าพเจ้าตั้งใจแต่เพียงจะบรรยายวิธีต่าง ๆ
และกิจการบางอย่างที่ได้ใช้แล้วจริง ๆ และเป็นไปจริง ๆ ในสนาม,
โดยใช้ภาษาง่าย ๆ เพื่อให้เลื้อยหรือพลเรือนเข้าใจได้ทั่วกันนั้นแล
ยิ่งกว่าสิ่งอื่น; และด้วยความประสงค์ที่จะช่วยความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง
ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าได้เก็บรูปภาพต่าง ๆ เป็นอันมากมารวบรวมสลับกับ
หนังสือ, กับได้เขียนแผนและรูปสังเขปขึ้นเองบ้าง เท่าที่ข้าพเจ้า
พอจะเขียนได้.

เหตุผลข้อที่สามคือความรู้ความชำนาญในกิจการบางอย่างที่
จะได้กล่าวถึงในที่ต่อไปข้างหน้า จึงเข้าใจเถิดว่าข้าพเจ้ากล่าวสำหรับ
ให้ผู้ที่มีได้เป็นทหารโดยอาชีพเข้าใจได้ทั่ว, และถ้าหากว่าถ้อยคำ
บางแห่งจะผิดเพี้ยน “ภาษาทหาร” บ้าง ก็อย่าถือโทษหรือตำหนิ
นักเลย.

จรูญ ม.

พระที่นั่งภาคุมาศำรณ, วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๘.

สารบัญ

๑. การดีและดีโต	หน้า ๑
๒. กิจกรรมที่กระทำในเวลา “สงบ”	,, ๗
๓. กิจกรรมปรกติ	,, ๓๗
๔. ความลำบากและว้าคาญต่าง ๆ	,, ๒๖
๕. การติดขัดและล่าเลียง	,, ๓๕
๖. การทำนุบำรุงทหาร	,, ๔๓
๗. การสืบและสั่งข่าว	,, ๕๔
๘. การระเบียบขอมและวัตถุ	,, ๖๓
๙. การตั้งรับด้วยขอมค่าย	,, ๗๓
๑๐. ขนใหญ่	,, ๘๒
๑๑. สรรพยุทธ	,, ๘๑
๑๒. “กระดูกสันหลังของกองทัพก”	,, ๑๐๐

สารบัญรูป

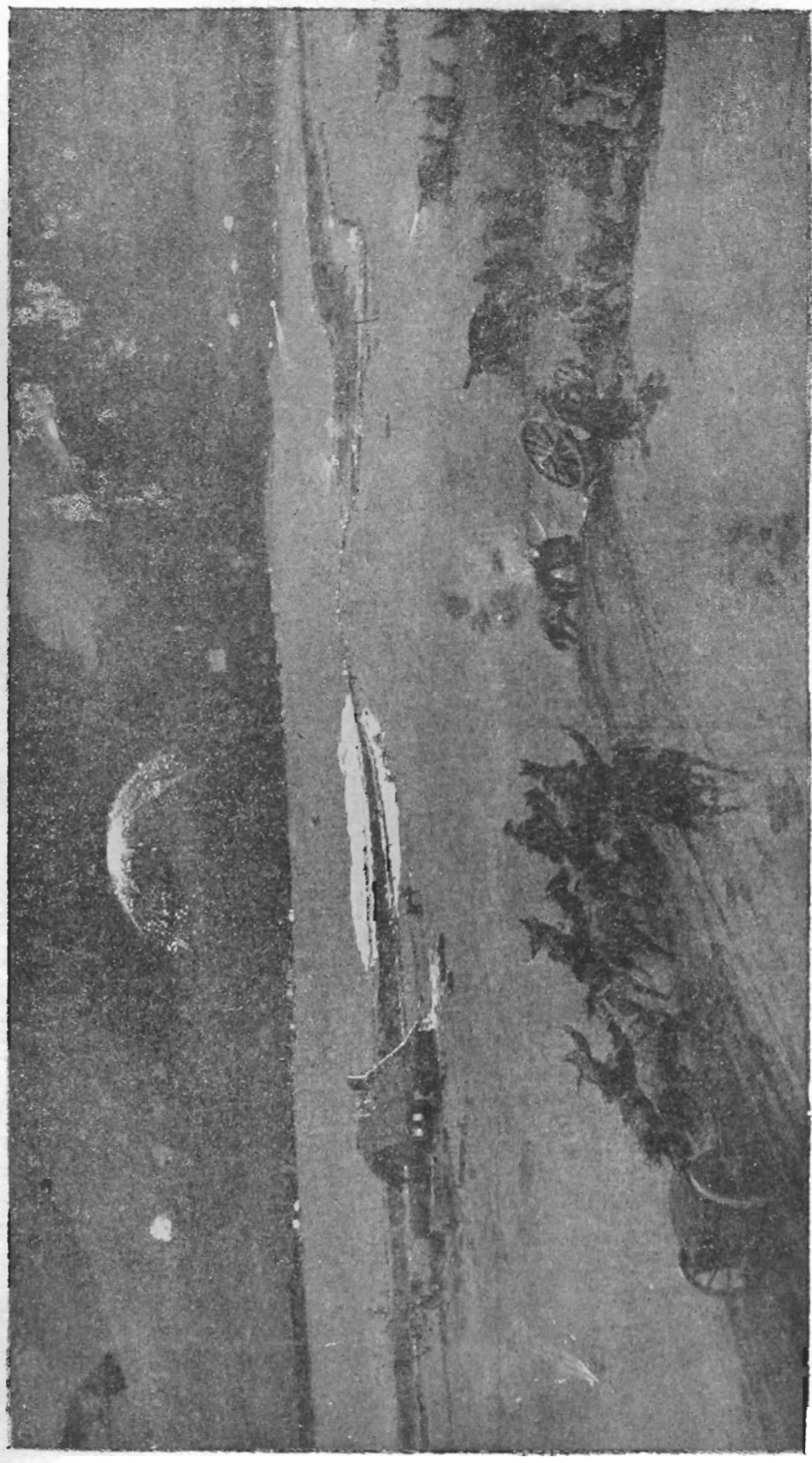
๑. ผลแห่งการสงคราม	นำ	ต้น
๒. เทรียมการโจมตี	,,	๓
๓. การโจมตี	,,	๒-๓
๔. แผนสมมุติแสดงการที่สนามเพลาะ }		
๕. แผนสมมุติแสดงการที่โต้ }	,,	๔-๕
๖. กิจการทหารเบา	,,	๖-๗
๗. รูปแสดงวิชชศคออกไปยังแนวใหม่ รูปที่ ๓ คุ พาแลบหรือ “แล่นก้าว” รูปที่ ๒ คุประแจเงิน }	,,	๘-๙
๘. รูปที่ ๓ ลูกกระเบิดขว้างต่าง ๆ	,,	๑๐-๑๓
๙. รูปที่ ๔ รูปสังเขปอธิบายลักษณะแห่งเครื่อง “ลาบยา” }		
๑๐. รูปที่ ๕ ลูกกระเบิดบรรจุขนาดเล็ก (แบบเยอรมัน) รูปที่ ๖ บนครกครึ่งซาวลสท์ ๑๐ (ฝรั่งเศส) }	,,	๑๒-๑๓
๑๑. รูปที่ ๗ บนครกสนามทำด้วยเปลือกกระสุน รูปที่ ๗ (ก) ลูกกระเบิดกลม รูปที่ ๘ (ก) ลูกกระเบิดมบก }		
๑๒. รูปที่ ๘ บนครกสนามเพลาะยิงลูกกระเบิด “ชนิดคอรบโดมบก” }	,,	๑๔-๑๕
๑๓. รูปที่ ๙ บนครกสนามเพลาะเยอรมัน รูปที่ ๑๐ มีเนนแวร์เฟอร์ }		
๑๔. รูปสังเขป อธิบายลักษณะเครื่องมือของ (Periscope) (ก-ข-ค) }	,,	๑๖
	,,	๑๖-๑๗

๑๕. หมู่มแวมองฝรั่งเศส	หน้า ๑๘—๑๙
๑๖. แผนสมมุติแสดงแบบท่านพึ่ง	
๑๗. แผนคุหาทพิภของนายทหารเยอรมันใต้ดิน	๒๐—๒๓
๑๘. ในสนามเพละในระกุน้ำ; ต้องยื่นเช้อยู่!	๒๒—๒๓
๑๘. ทางเดินไปมาในสนามยุทธที่ลุ่ม	
๒๐. นอนในสนามเพละ	๒๔—๒๕
๒๑. จับหนูในสนามเพละ	๒๖—๒๗
๒๒. กันไว้ดีกว่าแก้ กับประหารชีวิตจาระบุรุษ	๒๘—๒๙
๒๓. ความลำบากโดยธรรมชาติ, ฝนเปียก และอากาศหนาว	๓๐—๓๑
๒๔. หมวกเกราะกันกระสุนและสะเก็ด	๓๒—๓๓
๒๕. ทหารกลับไปเยี่ยมบ้าน	
๒๖. แผนสมมุติแสดงวิถีทำศึกติดต่อ	๓๔—๓๕
๒๗. รูป—ปากคุติคติดต่อของฝรั่งเศสที่ออกถนน	๓๖—๓๗
๒๘. รดยন্ত্রพยาบาลของสภาภาษาชาตฝรั่งเศส	๓๘—๓๙
๒๙. รดไฟพยาบาลของฝรั่งเศส ห้องคักผ้าและห้องคนป่วย	๔๐—๔๑
๓๐. แผนสังเขปแสดงวิถีการคักต่อลำเลียง	๔๒—๔๓
๓๑. อาหารสำหรับล้านคนกิน ๗ วัน	
๓๒. รดยন্ত্রไปรษณีย์นำของและหนังสือมาส่ง สถานไปรษณีย์สนาม	๔๔—๔๕

๓๓. การรื้อถอนแท่น กับ เกรียนใช้ไปนสถานี่ไปรสนี่
เคล็ดอนทใด } หน้า ๔๖—๔๗
๓๔. พลพยายาลอังกฤษคัมสุปลัียงคนเจ็บ
๓๕. ฟตบอสำหรับส่งไปให้ทหาร และทหาร
อังกฤษเล่นฟตบอหลังสนามเพลาะ } ,, ๔๘—๔๙
๓๖. หนังสือพิมพ์ของทหารฝรั่งเศสชื่อ
“เปิดทหาร” (หน้า ๓)
๓๗. หนังสือพิมพ์ของทหารฝรั่งเศสชื่อ
“กระต่ายมีขนนก” (หน้าคั่น)
๓๘. ,, ,, (หน้า ๒) } ,, ๕๐—๕๑
๓๙. “ทหารหาญเร่ร่อน” } ,, ๕๒—๕๓
๔๐. กองเดินข่าว
๔๑. โทรเลขสนาม } ,, ๕๔—๕๕
๔๒. รูปภาพอธิบายกิจการของแผนกโทรศัพท์ทหาร
บกฝรั่งเศส รูปที่ ๑ ในที่ทำการผู้บัญชาการ
รูปที่ ๒ ห้องต่อสายที่สถานี่กลาง
๔๓. โทรศัพท์ฝรั่งเศส (ต่อมา) รูปที่ ๓ สถานี่
โทรศัพท์สาขาในคุกหาใต้ดิน, รูปที่ ๔ สถานี่
โทรศัพท์สาขาที่ใกล้แนวสนามเพลาะ,
๔๔. โทรศัพท์ทหารฝรั่งเศส (ต่อมา) รูปที่ ๕ ที่ต่อ
สายโทรศัพท์ ใกล้แนวหน้า, รูปที่ ๖ โทรศัพท์
ภายในสนามเพลาะ } ,, ๕๘—๕๙
๔๕. แนวอนทไฮก } ,, ๖๐—๖๑

๔๖. ระเบิดกินจากใต้พื้นดิน	หน้า ๖๒-๖๓
๔๗. ทหารช่างอิตาลีของทัพลวกหนาม	,, ๖๔-๖๕
๔๘. รูปแสดงวิธีทหารช่างขุดออกไป	,, ๖๖-๖๗
๔๙. แผนผังเขปแสดงวิธีขุดกระแสน้ำ ๒ ชั้น และรูปโล่ห้บังหัวทหารในคูลก	,, ๖๘-๖๙
๕๐. แผนผังเขปแสดงวิธีขุดออกไประเบิด และแผนผังเขปแสดงวิธีขุดกันระเบิดกลับ	,, ๗๐-๗๑
๕๑. แผนผังเขปแสดงวิธีระเบิดสนามเพลาร	
๕๒. บอมสนามสามชั้นของฝรั่งเศส	,, ๗๒-๗๓
๕๓. สนามเพลารแนวหน้าของรัสเซีย	,, ๗๔-๗๕
๕๔. ตัวอย่างบอมสนามกั	
๕๕. รูปที่ ๑ (ก) ค่ายระเนียบ (ข) เมืองมังกาแพง (ค) เมืองท่าเป็นขอมทาว (ฅ) บอมวงรอบเมือง	,, ๗๖-๗๗
๕๖. รูปที่ ๒ (ก) ขนเข้าวิตเซอร์บิงบอม (ข) แผน ผังเขปแสดงความเสี่ยงเปรียบแห่งบอม	, , ๗๘-๗๙
๕๗. เครื่องกักกันอย่างใหม่ที่สุก จำหล่อและข้าย ลวกหนาม	
๕๘. ขนเข้าวิตเซอร์สนามบิงเร็ว	,, ๘๒-๘๓
๕๙. ขนขนาด ๔๒ เซนติเมตรของเยอรมัน กับขน สโกตะ, ขนขนาด ๓๐.๕ เซนติเมตรของออสเตเรีย	, , ๘๔-๘๕
๖๐. ขนขนาดใหญ่ของฝรั่งเศส ("ลองทอม") กับ ขน ๖๐ เปานเกอร้องกฤษ	

๖๑.	แผนผังเขปแสดงการทักต่อ ระหว่างผู้คักกับผู้บังคับการ	หน้า ๘๖-๘๗
๖๒.	บนปรวบเครื่องบนกับเครื่องบนฟอกเกอร์ ของเยอรมัน	,, ๘๘-๘๙
๖๓.	บนขนาดใหญ่ของรัสเซียกับบนใหญ่ ของอิตาลี	
๖๔.	กระสุนบนใหญ่สนาม	,, ๙๐-๙๑
๖๕.	ฤทธิ์ของกระสุนแตก	,, ๙๒-๙๓
๖๖.	รูปคักแสดงข้างในแซร์ปเนล	,, ๙๔-๙๕
๖๗.	กระสุนบนใหญ่ฝรั่งเศส ๓๖ ขนาดกับปลอก กินสังกระสุนเมอบนใหญ่สนามเล็กบิงแล้ว	,, ๙๖-๙๗
๖๘.	โรงทำกระสุนบนใหญ่ของรัฐบาลฝรั่งเศส	
๖๙.	ในโรงทำกระสุนที่เมืองเซฟพลค์, (อังกฤษ)	,, ๙๘-๙๙
๗๐.	“กระตักสันหลังของทัพบก”	,, ๑๐๐-๑๐๑
๗๑.	หมวกบนกลวีสเซียและบนกล ตังรดยนตร์กัมเกราะ	,, ๑๐๒-๑๐๓
๗๒.	บนกลลวีส	
๗๓.	อธิบายเครื่องในบนกลลวีส	,, ๑๐๔-๑๐๕
๗๔.	เยอรมันกำลังปล่อยไอพิษกับหน้าาก สำหรับกันไอพิษ	
๗๕.	เขาดงท	,, ๑๐๖-๑๐๗
๗๖.	นักรบบนเขา	

เตรียมการโจมตี.

๗ ใหญ่ซึ่งทั้งหลวงเสนามเพลาะของตนเอง, เริ่มระดมยิง
เสนามเพลาะข้าศึกแต่ในเวลากลางคืน; พอรุ่งทศวรรษจึงไปโจมตี.

ปาฐะกถาที่ ๑

การตีและตีโต้

ผู้ใดที่ได้พยายามอ่านข่าวสงครามเรื่อย ๆ มา คงจะได้สังเกตเห็นแล้วว่า ในรายงานการยุทธมีอยู่เนือง ๆ ว่า, ฝ่าย ๑ ได้โจมตีค่ายนั้น ๆ ได้แนวสนามเพละยาวเท่านั้น ๆ, รุกเข้าไปไคร่รวมเนื้อที่เท่านั้น ๆ; แล้วอีกฝ่าย ๑ ได้ทำการตีโต้, ได้สนามเพละคืน, จึงเป็นอันว่าต่างฝ่ายต่างคงยึดแนวเดิมกันเอง.

เมื่อท่านอ่านข่าวอีกล่าวย่อ ๆ เช่นนี้ ได้เคยนึกบ้างหรือไม่ ว่า อันที่จริงนั้นแปลว่าอะไร ?

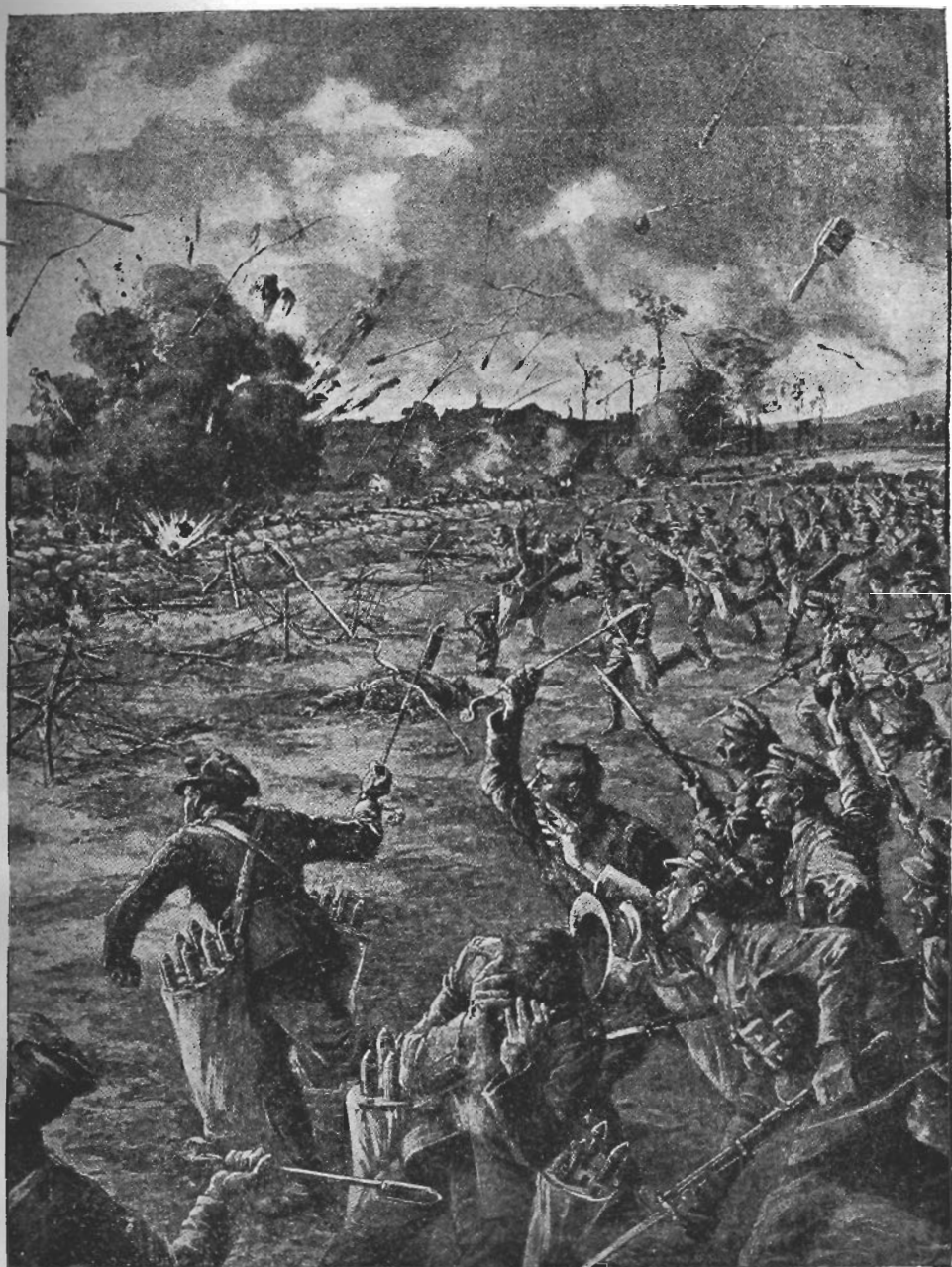
ข้าพเจ้าจะขออธิบายให้ท่านฟัง.

การยุทธตั้งข้อมค่ายประชิดกัน จะทำเหมือนการยุทธกลางแปลงไม่ได้, การยุทธกลางแปลงนั้น โดยมากก็เป็นการต่างคนต่างเดินทัพเข้าไปหากัน และถ้าพบกันแห่งใดก็ได้รบกัน, หรือเปรียบให้เข้าใจง่าย ๆ ก็คล้ายยกพวกไปตีกัน. เมื่อทัพประทะกันแล้ว ต่างฝ่ายต่างใช้ยุทธวิธีสำหรับจะทำให้ฝ่ายข้าศึกแพ้, คล้ายเกินหมากรุก, มีโยบยูกและคี่ข้าง ๆ เป็นต้น. หรืออีกอย่าง ๑, ฝ่าย ๑ ยึดแนวตั้งรับรักษาที่มั่น และอีกฝ่าย ๑ เดินทัพเข้าไปหาและโจมตีที่มั่น, ดังนี้ เป็นต้น.

แต่การยุทธตั้งข้อมค่ายประชิดกันนั้น ผิดกันเป็นคนละอย่างทีเดียว, เพราะต่างฝ่ายต่างตั้งแนวข้อมค่ายสนามเพละประชิดกัน

อยู่ตรงหน้า ในระยะที่แลเห็นได้จริง ๆ, จะใช้วิธีโยยชักโยยหาง
อะไรอย่างในกลางแปลงไม่ได้ถนัด เพราะกระตึกตัวก็เห็นกันเสีย
แล้ว, จึงใช้ได้แต่วิธีรวมกำลังยกโจมตีซึ่งเอาสนามเพละกันคือ ๆ
เช่นนั้นเอง.

แต่ที่ว่าคือ ๆ นั้น ขออย่าให้เข้าใจว่า, อยู่ ๆ นี่ก็อยาก
จะโจมตีที่ตรงไหนก็คือนทหารราบชนจากสนามเพละ และตรงนั้นไป
เฉย ๆ. ถ้าใครทำเช่นนั้นก็เท่ากับคือนทหารเข้าไปหาที่ตายเท่านั้น,
เพราะที่ข้างหน้า สนามเพละ ย่อมจะมีข้าบลวดหนามเป็นเครื่องกีดกัน
อยู่อย่างแข็งแรง, และถ้าไม่ได้จัดการทำลายลวดหนามนั้นเสียก่อน
แล้ว ผู้ที่ยกไปโจมตีก็จะไปซังกายอยู่ที่ข้าบลวดหนาม, เป็นโอกาส
ให้ฝ่ายผู้รักษาสสนามเพละยิงได้ตามใจ, ตามคำขวัญที่วิธีเก่า ๆ
มีข้อความสอนไว้ว่า เมื่อจะยกกองเข้าโจมตีสนามเพละ ต้อง
จัดหมวดทำลายลวดหนามล่วงหน้าเข้าไป. ทหารหมวดทำลายลวด
หนามนี้ ต้องเลือกจากผู้ที่อาสา, แล้วทำลายลวดหนามก็มี
อยู่คือ ตัดด้วยคีมพิเศษอย่าง ๑, หรือเอากระตักหนัก ๆ ทอด
ลงบนลวดแล้วชนเหยียบจนลวดขาด หรือเสาะโค่น หรือเอาดินระเบิด
ผูกปลายไม้จิกไฟระเบิดทำลายซ้ำ, หรืออีกอย่าง ๑ ให้คนถือลูก
ระเบิดย้อม ๆ ไปขว้างที่ซ้ำ. แต่วิธีเหล่านี้ย่อมจะเปลืองชีวิตทหาร
มาก, เพราะบนเล็กสมัยนี้ยิ่งได้โดยแม่นยำในระยะไกล และ
ยิ่งได้เร็วมากจนอาจจะยิงกราดสาตามาเป็นท่าฝนได้; ทั้งมีหน้าข้าม
บนกลซึ่งยิ่งได้รวดกับสายลูกกระถังโรยมาอย่างสับสนจากสายห้อยกับ
เพลิง ซึ่งเป็นของพนวิสัยที่ใครจะทนทานได้.

การโจมตี.

ทหารราบเข้าประจันบานปล้นสนามเพลาะ มีผู้ขว้างลูกระเบิดนำเข้าไป, และ
ทหารราบสรวมทาบปลายปืนวิ่งเข้าไป ตลุมบอนพันทางผู้รักษาสถานามเพลาะ.

เหตุนี้ก่อนที่จะโจมตีสนามเพลละทอนโค จึงต้องใช้ปืนใหญ่
สำหรับเตรียมการไว้ก่อน, คือระดมยิงทำลายค่ายลวดหนามที่ข้าง
หน้าสนามเพลละของข้าศึก, และถ้ายังทำให้เชิงเนินทำลายและ
ผู้รักษาดึงออกไปจากที่นั่นเสียด้วยก็ยิ่งดี. เมื่อได้เตรียมเช่นนั้นก่อน
แล้ว, จึงจะส่งทหารราบที่ไ้รวมกำลังไว้พร้อมแล้วนั้น ให้วิ่ง
ประจันบานเข้าไปคลุมขอนซึ่งเอาสนามเพลละไว้. นอกจากการเตรียม
ด้วยปืนใหญ่ถึงกล่าวมาแล้ว, ฝ่ายเยอรมันไ้ริเริ่มใช้ปล่อยไอ้สลัก
ไปขับไล่ผู้รักษาสนามเพลละด้วย แล้วจึงปล่อยทหารราบไปคลุมขอน
ซ้ำเติม. แต่การใช้ไอ้สลักไ้ระงับไปเสียมากแล้ว, เพราะ
ประการ ๑ ต้องหาโอกาสที่เหมาะสม คือเวลาลมพัดไปทางข้าศึก
จึงจะพัดพาเอาไอ้สลักไปไ้ถึงปรดาณา, อีกประการหนึ่งฝ่ายอังกฤษ
ฝรั่งเศสไ้ปล่อยไอ้สลักไปคอยแทนข้างขวางคราว, และอีกประการ ๑
ซึ่งสำคัญที่สุด คือทั้ง ๒ ฝ่ายไ้เตรียมหน้ากากสำหรับใส่ป้อง
กันไอ้สลักไม่ให้เข้าจมูกแลปากไ้เสียแล้ว, การใช้ไอ้สลักจึง
ไม่ไ้เป็นผลดีเหมือนในชั้นต้น ๆ. บัดนี้จึงตกลงเป็นอันว่า การเตรียม
โจมตีใช้ปืนใหญ่เป็นพื้น, และใช้ลูกระเบิดขว้างทำลายค่ายลวด
ซ้ำอีกด้วยในคราวที่จำเป็น.

บัดนี้เพื่อให้เข้าใจว่า การแย่งสนามเพลละกันนั้นทำอย่างไร
จะสมมติว่าเราไปศการยุทธอยู่ในภาค ๑ โดยจำเพาะ.

สมมติว่าฝ่ายแดงต้องการจะโจมตีสนามเพลละของฝ่ายเขียว
แนว ๑ ซึ่งอยู่ตรงหน้าแนวของตน. เหตุการณ์ก็จะไ้เป็นไปโดย
ลำดับดังต่อไปนี้ :- (ดูรูปแผนสังเขป)

๓. ฝ่ายแดงเริ่มรวบรวม^๕ใหญ่, กระสุนดิน^๕ปืน, และพลซึ่งจะถอนมาได้จากที่ใกล้เคียง. ก็อันนี้ทำให้^๕มัน, เกวียน, และพลเดินไปมาตามถนนหลวง หรือไปโดยรถไฟ มากผิดปกติ, และเดินมุ่งไปแห่งเดียว.

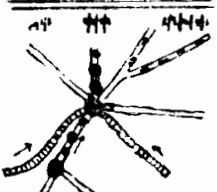
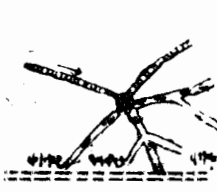
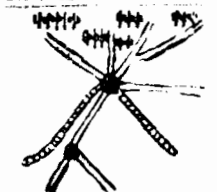
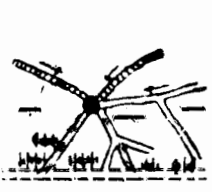
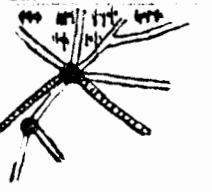
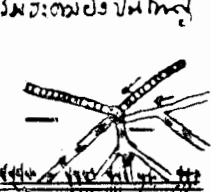
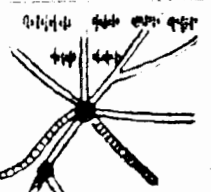
ฝ่ายนักบินฝ่ายเขียว แลเห็นเช่นนั้น, ก็อาจจะเอาได้ว่าฝ่ายแดงเตรียมการจะยกเข้าโจมตีใหญ่ที่ตรงนั้น, และคงนำความไปรายงาน.

๒. แต่ถึงต่างว่าฝ่ายเขียวไม่รู้ตัว, เพราะนักบินพระอินไม่^๕ได้ทำการลาดตระเวน, หรือเพราะฝ่ายแดงส่งนักบินของตนขึ้นไปตักนักบินฝ่ายเขียวและขับไล่เสียได้, พอฝ่ายแดงเริ่มระดมยิงด้วย^๕ปืนใหญ่ ฝ่ายเขียวก็รู้ตัวได้ทีเดียว, และเริ่มการระดมกำลังมาต่อสู้.

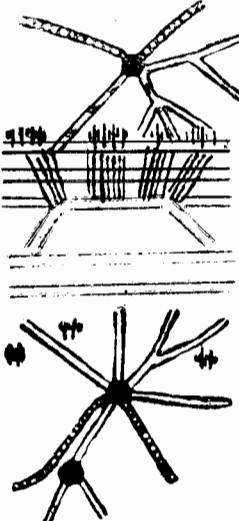
การเตรียมด้วย^๕ปืนใหญ่กินเวลานานอยู่, เพราะจำเป็นต้องทำลายขีปนาวุธและปืนแนวหน้า, ซึ่งในสมัยนั้นทำกันอย่างแข็งแรงมาก.

๓. ฝ่ายเขียวรวบรวมกำลังที่ตรงหลังแนวสนามเพละที่ถูก^๕ปืนใหญ่ฝ่ายแดงยิง, ขุดสนามเพละใหม่ในแนวหลัง, และนำ^๕ปืนใหญ่ไปตั้งคอยไว้พร้อม ทั้งเตรียมกระยะไว้แน่นอนจนไม่ต้องยิงหาซ่อม.

๔. เมื่อยันใหญ่ได้ทำลายขีปนาวุธสำเร็จลงแห่ง ๓ แล้ว และทำลายปืนสนามเพละได้แล้ว ทหารฝ่ายแดงประจันกันไป^๕แย่งสนามเพละแลยิงไว้ได้, และวิงจัดการตกแต่งสนามเพละเพื่อต่อสู้^๕ด้วยฝ่ายเขียวต่อไป.

(๑) นักบินหรือการบุกรุก เข้ายึดครองพื้นที่ตาม รวมกำลังของก๊อบแก๊ง นักบินแถวเริ่ม มุ่งไปขึ้น ใหญ่และพล ส่วนนี้ ก็เริ่มโจมตี	(๒) เข้ายึดครองเริ่มรวม รวมขึ้นใหญ่ และพล และจุดศูนย์กลางเหล่านี้ นักบินแถวเริ่มที่จะ โจมตี. ปีขึ้นใหญ่เพิ่ม มาและเริ่มโจมตีมา.	(๓) นักบินเริ่มเรียกกำลัง เพิ่มเรื่อยมา นักบินแถว. ปีขึ้นใหญ่ นักบินแถวกำลังที่จะ ลดความเข้มแข็ง แห่งหนึ่ง. ภายหลัง ไปใช้เข้ายึดครองพื้นที่ ตามจุดยึดครอง	(๔) นักบินแถวเริ่มรวม รวมขึ้นใหญ่ และพล และจุดศูนย์กลางเหล่านี้ นักบินแถวเริ่มที่จะ โจมตี. ปีขึ้นใหญ่เพิ่ม มาและเริ่มโจมตีมา.
---	--	--	--

แผนผังมมตี่แสดงการตีลำดับเฉพาะ

(๕) เก็บเงินสี่ปี คือ ระดมเงินเข้าปีใหม่ใหญ่. แล้วส่งทหารออกไป ปล้นคนพลัดแนวอื่น เก็บแต่หัวข้อสาม พลัดแนวอื่น ยกขึ้น ใหญ่ระดมลง เก็บทุก ไม่ได้ ทั้งสามพลัด ขึ้น กลับมายึดสาม พลัดแนวเดิม.	(๖) ถอยลงรอบเดิม. ถอนขึ้นใหญ่และ ปล้นคนไป. ถอนขึ้นใหญ่และ ปล้นคนไป.
---	---

แผนลับมฤตีสู่สงครามการตีโต้

๕. ฝ่ายเขียวเริ่มระทมขุ่นใหญ่ยิ่งสนามเพละที่ฝ่ายแดงแย่ง
ได้, และอาศรัยเหตุที่รู้ระยะแน่นอนอยู่แล้ว จึงยังเป็นผลได้ทันที.
นอกจากนี้ฝ่ายเขียวเข้านกลดลงในสนามเพละที่ตนยังคงยึดอยู่, และ
ซึ่งอยู่แนวเดียวกับสนามเพละที่ฝ่ายแดงไปยึดใหม่, เพราะฉะนั้น
จึงตัดแฉกได้ทันทีที่เขียว. ฝ่ายแดงต่อสู้อย่างแข็งแรง แต่เหลือ
ที่จะรุกต่อไปอีกได้.

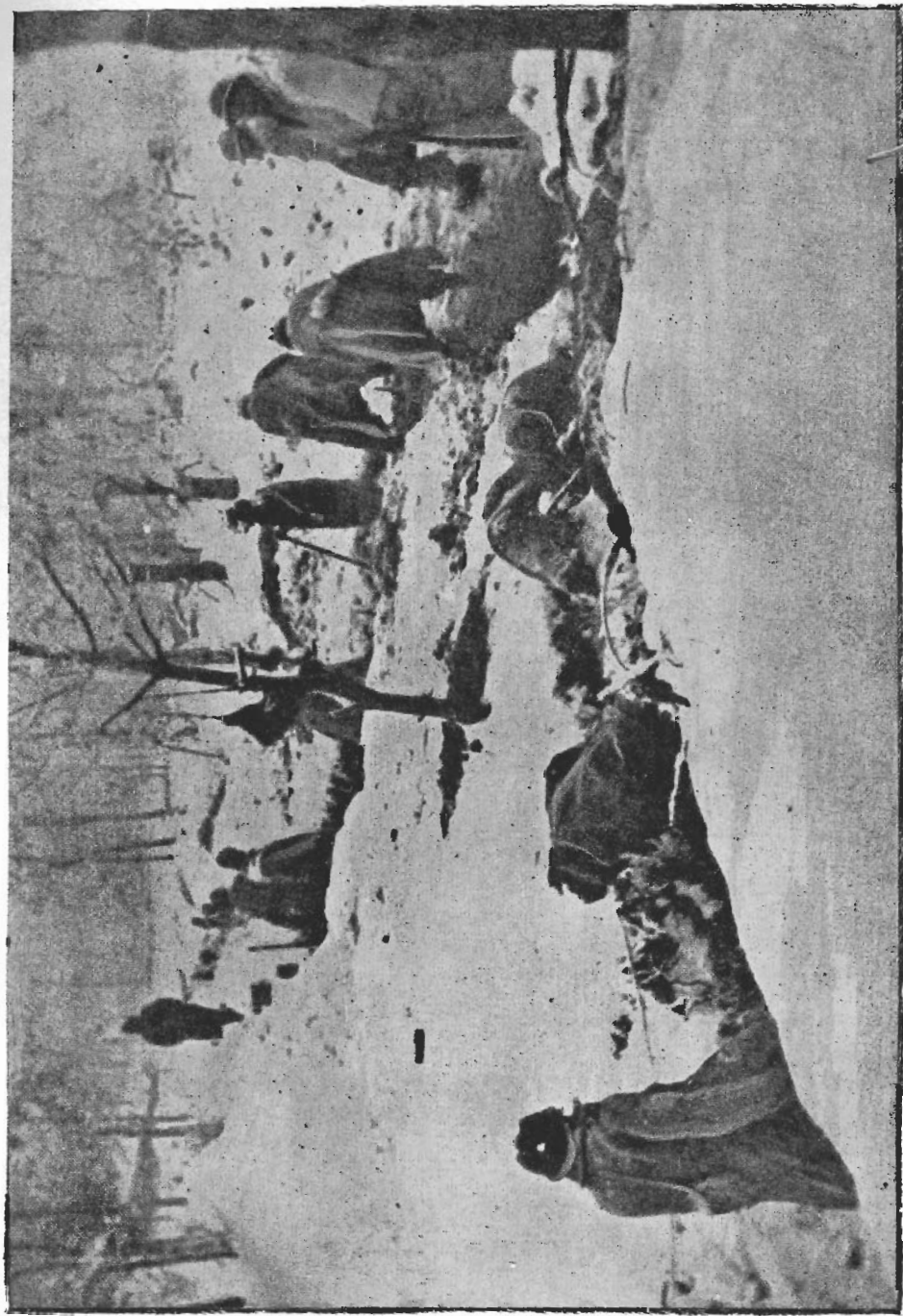
๖. ฝ่ายเขียวยิ่งขุ่นใหญ่หนักขึ้น, เพื่อเตรียมการตีโต้,
ขุ่นใหญ่ฝ่ายแดงก็ยิ่งหนักขึ้นเหมือนกัน และพอประทุงไว้มิให้ฝ่าย
เขียวใช้ทหารราบตีโต้ได้, แต่ที่ระบองกันมิให้ขุ่นใหญ่ฝ่ายเขียวยิ่ง
สนามเพละอันเป็นแนวยื่นออกไปนั้น ไม่สะดวก, แลในเวลากลางคืน
ฝ่ายแดงต้องทิ้งแนวยื่นนั้น กลับเข้ามายึดแนวเดิม.

เมื่อเห็นว่าแนวใหม่นั้นจะยึดไว้ไม่ได้ อีกแล้ว และจะขยาย
ช่องโหว่ระหว่างแนวฝ่ายเขียวไม่ได้อีกแล้ว, ฝ่ายแดงก็ต้องเตรียม
กำลังไว้รับการตีโต้ของฝ่ายเขียว, เพื่อให้ฝ่ายเขียวเพียงแต่ได้
สนามเพละเดิมคืนไปเท่านั้นเป็นอย่างมาก, อย่าให้ถึงแก่มายึด
สนามเพละของฝ่ายแดงได้.

บัดนี้เป็นอันต้องรบพุ่งกันอย่างสามารถ, และถ้าฝ่ายแดง
เคราะห์ดีที่น้อย, ก็การก็กลับลงรอยเดิม คือต่างฝ่ายต่างยึด
อยู่ตามแนวเดิมที่ได้ยึดอยู่เมื่อก่อนเริ่มการยุทธครั้งนี้.

อีกประการ ๑ ถ้าฝ่ายแดงสามารถรวมกำลังมาได้มาก จน
เพียงพอที่จะยึดแนวบนน้อยได้, ฝ่ายเขียวก็จะจัดการล้อมสนาม
เพลาะแนวหลัง, ซึ่งได้เตรียมชกในเวลาที่ย้ายแดงโจมตีนั้น, ให้
ติดต่อกับแนวหน้าเดิมของตน, ดังนั้นในแนวสนามเพลาะของฝ่ายแดง
จะมีที่ยืนอยู่แห่ง ๑ ซึ่งฝ่ายเขียวล้อมอยู่เป็นวงพระจันทร์ครึ่งซีก,
และฝ่ายแดงจะยึดแนวที่ยืนเช่นนั้นอยู่ได้ จนกว่าฝ่ายเขียวจะเตรียมการ
โจมตีพริกพริ้มเท่านั้น. เมื่อใดฝ่ายเขียวพริ้มที่จะโจมตี, ถ้า
ฝ่ายแดงไม่สามารถจะโจมตีสนามเพลาะฝ่ายเขียวอีกตอน ๑ แล้ว, ก็
คงเป็นอันต้องทิ้งแนวยืน และกลับมายึดแนวเดิมของตนนั่นเอง.

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การโจมตีแย่งเอาสนามเพลาะส่วนใดส่วน
หนึ่งที่เป็นส่วนน้อย ไม่บังเกิดผลแพ้ชนะอะไรกันได้, และ
คำสั่งรื้อม็อยู่แต่จะใช้กำลังมาก ๆ โจมตีตลอดแนว หรือส่วนใหญ่
แห่งแนว จนฝ่ายรักษากำลังรวมไปต่อสู้ไม่ได้เท่านั้น.

กิจการทหารเบอ

ตกแต่งสนามพลาะ และคูติดต่อก, ในเวลาหิมะตก, ฤดูกาลหนาว.

ปาฐะกถาที่ ๒

กิจการที่กระทำในเวลา “สงบ”

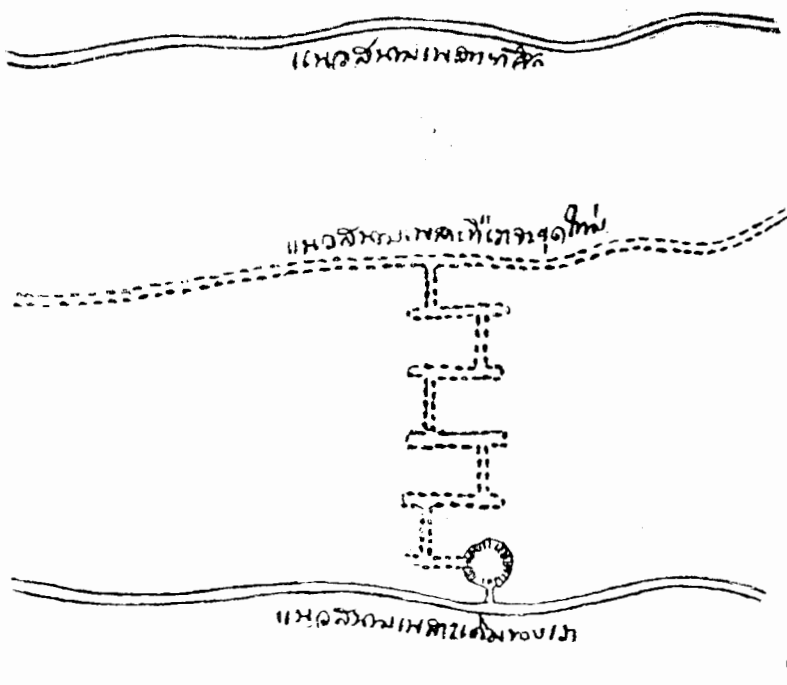
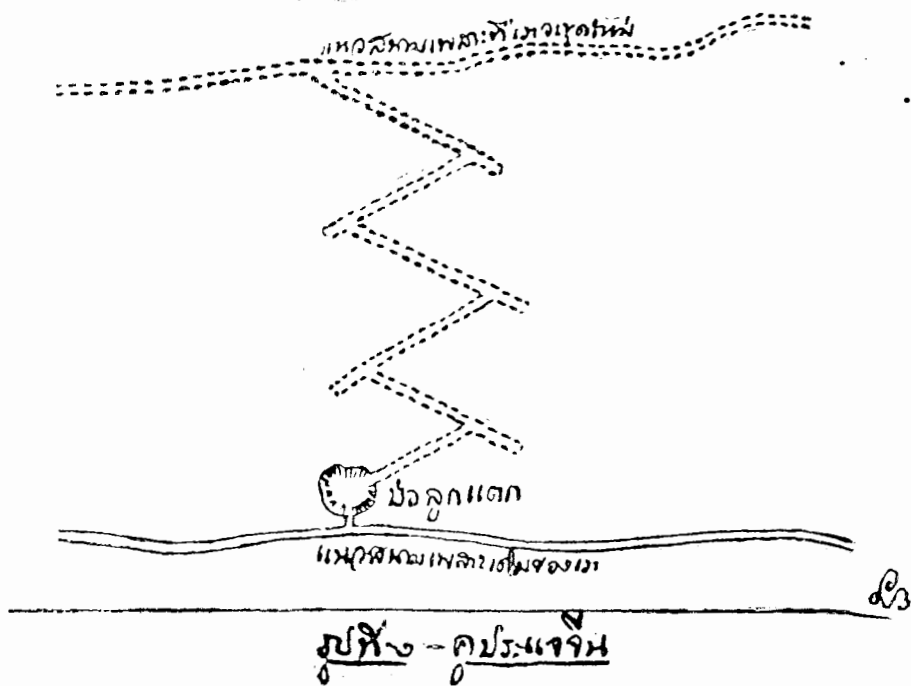
เมื่อท่านได้อ่านในหนังสือพิมพ์ของท่านว่า “วันนั้น ๆ เหตุการณ์ทางภาคนี้ ๆ สงบอยู่” เช่นนี้, ท่านได้เคยนึกบ้างหรือไม่ว่า แปลว่าอะไร? ถ้าท่านนึกว่า คำว่า “สงบ” แปลว่าอยู่เฉย ๆ เช่นนั้นละก็ผิดที่ผิดที่ทีเดียว, เพราะในสมรภูมิอันเป็นที่ตั้งนั้นเวลานั้นอยู่เช่นที่กระทำแก่กันอยู่ในงานสงครามคราวนี้, ต้องนับว่าเป็นอันไม่มีเวลาเฉยเลย; เพราะถ้าไม่รบใหญ่ก็รบเล็ก, รบเล็ก, รบสนามเพละยิงโต้ตอบกันอยู่เสมอ, และมีหน้าข้ามี่ระเบิดเป็นครั้งคราวอีกด้วย. เหตุฉนี้คำว่า “สงบ” แปลได้แต่เพียงว่า ไม่ทำการรบรุกโจมตีหรือโต้กันเท่านั้น; แต่ส่วนกิจการอื่น ๆ มีอยู่อีกเป็นอันมาก ซึ่งทหารผู้ไปประจำสนามเพละ ต้องกระทำในระหว่างเวลาที่เรียกว่าสงบน. ขอนี้ไม่เป็นข้อที่น่าปลาท, เพราะแนวสนามเพละอยู่ประชิดกันนัก, จึงเผละไม่ได้เลย; จำเป็นต้องคอยระวังมิให้ฝ่ายตนเองเสียเปรียบข้าศึก, และถ้ายังมีโอกาสเขาเปรียบข้าศึกได้ก็วยยิ่งก็.

กิจการต่าง ๆ ที่นับได้ว่าเป็นกิจการประจำวันสำหรับผู้รักษาสสนามเพละนั้น, นอกจากการคอยระวังมิให้ข้าศึกเข้ามาแย่งสนามเพละแนวของตนได้, ยังมีกิจระเบิดเล็กอีกเป็นอันมาก; แต่ที่ทหารเบ็ดที่สุดคือการตกแต่งสนามเพละให้มั่นคงขึ้น. การ

ตกแต่งหรือซ่อมแซมย่อมจะต้องมีอยู่เสมอ, เพราะเทินถุกกระสุน
ปืนใหญ่ของข้าศึกหรือยหริอไปตรงไหนก็ต้องซ่อมแซมเสริมขึ้นใหม่โดย
ทันที, บางทีเทินบางแห่งจะถูกทำลายมาก จนนายทหารช่างผู้ไป
ตรวจการเห็นว่าเหลือที่จะบูรณะปฏิสังขรณ์อีกได้แล้ว, ก็เป็นอันต้อง
ขุดสนามเพลาะใหม่อีกตอน ๑ ที่ข้างหลังสนามเพลาะเดิม หรือที่
ข้างหน้า, สดกแต่จะเหมาะแก่เหตุการณ์และภูมิประเทศ. ถ้าสนาม
เพลาะใหม่นี้จะขุดข้างหลังแนวเดิมละก็ไม่สู้ยาก, เพราะว่าจะเลือก
ทำงานในเวลาใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่ความสะดวกของตนเอง; แต่ถ้
สนามเพลาะใหม่จะไปขุดข้างหน้าแนวละก็ต้องลำบากมากหน่อย, เพราะ
ถ้าข้าศึกเห็นเราออกไปขุดข้างหน้าสนามเพลาะเก่าเช่นนั้นแล้ว ก็คง
จะระแวงไปว่า เรารุกแนวเขา, และคงจะพยายามโดยสุดกำลังของ
เขาที่จะรบกวนไม่ให้เราทำการสำเร็จได้.

เหตุนี้ เมื่อจะเขยิบแนวสนามเพลาะออกไปข้างหน้าแนวเดิม,
จะส่งคนเดินออกไปจากสนามเพลาะ และไปลงมือขุดในที่แจ้ง ๆ
ละก็เท่ากับส่งให้ออกไปตายที่เดียว; เพราะถึงจะเป็นเวลากลางคืน
มืดไม่มีแสงเดือนแสงตะวัน, ถ้าข้าศึกสงสัยว่ามีอะไรไม่ชอบมาพากล
อยู่แล้ว ก็อาจจะใช้ไฟฉายส่องตรวจดู หรือยิงกระสุนพลูให้สว่าง
เห็นตัวผู้ขุดได้, แล้วและเอากระสุนเข้รวีปเน่ลยิงไปรบ หรือเอา
ปืนกลยิงก็ได้ด้วย. ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีที่ระมัดระวัง
ต่อไปนี้, และได้เขียนแผนไว้ให้ดูเพื่อช่วยความเข้าใจด้วย.

รูปแสดงวิธีขุดคูออกไปยังแนวใหม่
รูปที่ ๑ - คูฟ้าแลบหรือ "แวนก้า"

ก่อนที่จะเริ่มทำการขุดสนามเพลาะ, ต้องมองหาบ่อที่กระสุน
ปืนใหญ่ของข้าศึกได้ระเบิดไว้; คือเมื่อกระสุนมาตกและแตกระเบิด
พื้นดินเป็นหลุมเช่นนั้น เรียกว่า “บ่อลูกแตก” (“Shell Crater”).
บ่อลูกแตกที่เหมาะสมแก่ความประสงค์ต้องอยู่ใกล้ ๆ สนามเพลาะแนว
เดิมของเรา, เพราะถ้าอยู่ไกลออกไปเท่าใด การที่จะออกไปยัง
บ่อนั้นก็ยิ่งมีอันตรายมากขึ้น.

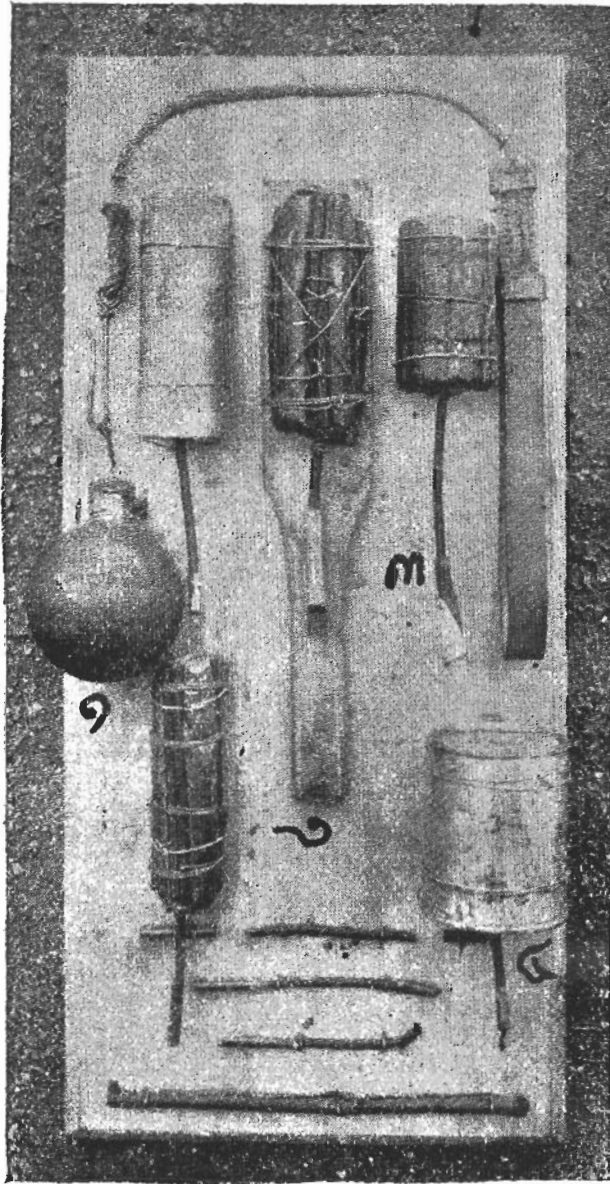
เมื่อพบบ่อที่เหมาะสมแล้ว จึงส่งทหารช่างสนามมีเครื่องมือ
พร้อมออกไปยังบ่อนั้น. ทหารช่างจะได้เริ่มขุดเป็นวงย่อม ๆ แต่ลึก
ท่อมหัวคนแทงออกไปจากบ่อ, และเมื่อขุดรางเดินออกไปข้างหน้า
ได้พอสมควรแล้ว ก็ขุดเลี้ยวแทงไปอีกทาง ๑, และขุดเดิน
คล้าย ๆ เรือใบแล่นก้ำวเช่นนั้นไป จนกว่าจะถึงแนวที่ต้องการจะขุด
สนามเพลาะใหม่, แล้วจึงเริ่มขุดออกไปทางซ้ายหรือขวาตาม
ต้องการ. (ดูรูปที่ ๑). ที่ต้องเดินรางเป็นเหมือนแล่นก้ำวเช่นนั้น
สำหรับไม่ให้ข้าศึกยิงกรอกตรงลงมาได้. ถ้าไม่ทำเป็นแล่นก้ำวเช่นนั้น,
จะทำเป็นอย่างลายประแฉ่นขึ้นเตี้ยวกได้เหมือนกัน (ดูรูปที่ ๒) และ
ในที่ใกล้ข้าศึกใช้วิธีนี้สะดวกที่สุด.

เมื่อทหารช่างได้เริ่มทำการแล้ว, จึงส่งทหารรบตามไป,
ขุดที่ทหารช่างได้เริ่มไว้ก่อนแล้วนั้น ให้กว้างพอที่คนจะเดินไปมา
หลีกกันได้, และไปช่วยตักแต่งสนามเพลาะแนวใหม่ให้เหมาะสม
ความต้องการ.

คำว่า “ตกแต่งสนามเพลานี้” มักพบบ่อย ๆ ในรายงาน และข่าวสงคราม; และถ้าอ่านดูเพียงเผิน ๆ น่าจะเห็นเป็นกิจที่ไม่สลักสำคัญหรือล้าชากยากเย็นอะไร. ผู้อ่านบางคนบางทีจะเข้าใจว่า เป็นแค่ไปตบ ๆ และเกลี่ยดินให้เรียบเรียบร้อยเป็นต้นเท่านั้น. แต่แท้จริงการที่เรียกว่า “ตกแต่ง” นั้น เป็นการหนักแล้มหลายอย่างด้วย. นอกจากการขุดดินในคูชั้นไปถมบนเนิน และจัดทำที่ขึ้นยั้ง, ยังต้องทำที่ปัก, ที่พยาบาล และส้วม, ซึ่งต้องขุดทลวงเป็นคุหาเข้าไปใต้ดินทั้งนั้น. คุหาเหล่านี้จำเป็นต้องรีบทำ, เพราะมีดินนี้ผู้รักษาสสนามเพลานี้ไม่มีที่ปักได้เลย.

ทหารผู้ต้องไปประจำรักษาสสนามเพลานั้น, มิใช่ว่าจะได้ผลดีอย่างทหารยามก็หาไม่ได้. แห่งใดได้ผลดีทุก ๆ สามวันนับว่าเป็นอย่างดี, เพราะฉะนั้นจะได้ขึ้นแถวอย่างนั้นกว่าจะมีผู้ไปผลัดกันไม่ได้อยู่เอง, และถ้าจะสร้างที่ปักหรือขุดกระโจมให้พักบนพื้นดินก็มีอันตรายมากนัก, เพราะอาจจะถูกกระสุนปืนใหญ่ยิงระเบิดหรือโรยลูกระเบิดเข้าจับตายได้ทั้งหมด, จึงต้องขุดคุหาให้อยู่ใต้ดิน.

นอกจากการแต่งและซ่อมแซมสนามเพลานี้ ยังมีกิจปรกติสำหรับผู้ประจำสนามเพลานี้อีกอย่าง ๑, ซึ่งเป็นของที่ทหารชอบมากกว่า เพราะชอกสรสคล้าย ๆ ล้อกัน; นี่คือการขว้างลูกแตกเข้าไปที่สนามเพลานี้ของข้าศึก, นี่คือการ “ถอยหลังเข้าคลอง” อีกอย่าง ๑ เหมือนกัน, และตั้งแต่เมื่อได้มีปืนยิงกระสุนแตกได้ขึ้น

ลูกระเบิดขว้างต่าง ๆ

๑. แบบฝรั่งเศส-มีห่วงคล้องข้อมือ, สำหรับเหวี่ยง
๒. แบบฝรั่งเศส-ห่อดินผูกกับแผ่นไม้
๓. แบบอังกฤษ-ห่อดิน; เวลาจะขว้างหมุนเก็บที่ปลายชนวน
๔. กระป๋อง, แปลงเป็นลูกระเบิด

แล้ว ผู้ชำนาญในทางการทหารได้ทำนายกันว่า จะไม่ได้เห็น
ลูกแตกขว้างด้วยมือใช้เป็นเครื่องมือในการยุทธสมัยใหม่อีกต่อไป. แต่
ในข้อนี้และข้ออื่น ๆ อีกหลายข้อ, ท่านพ่อกู้ชำนาญเหล่านั้นได้
ทำนายผิดอย่างน่าชงขึ้น.

ไม่ต้องว่ากันถึงอะไรอื่นไกล. การที่ข้อมค้ายและสนาม
เพลาะประชิดกันภายในระยะ ๒๐๐ หรือ ๓๐๐ เมตร ก็สำคัญกันว่า
จะไม่ได้เห็นอีกแล้ว, ทหารปืนเล็กยิงได้ ในระยะไกลกว่าก่อน ๆ นี้
เกือบ ๑๐ เท่า แนวรบควรจะไม่ตั้งชิดกันเช่นแต่ก่อน, แต่ปืนใหญ่ก็
ยิงได้ไกลและดินระเบิดในกระสุนก็รุนแรงขึ้นกว่าแต่ก่อนเหมือนกัน,
และการที่ข้อมอยู่ไกล ๆ จึงกลายเป็นการเสียเปรียบ. ความปรารถนาให้
พันธมิตรรายอื่นจะมีมาจากปืนใหญ่นั้นเองทำให้ต่างฝ่ายต่างรุกเข้าหากัน
จนไปถึงจอหน้ากันอยู่. ที่เข้าไปตั้งจอหน้าข้าศึกนั้น เป็นเหมือน
ของกันตนเองส่วน ๑, เพราะข้าศึกใช้ปืนใหญ่ยิงไม่ได้ถนัด โดยเกรง
ว่ากระสุนแตกซึ่งหวังจะให้ทำอันตรายแก่ฝ่ายเรานั้น อาจจะทำ
อันตรายแก่พวกตนเองด้วย.

การเข้าไปตั้งสนามเพลาะและข้อมค้ายประชิดกันอยู่เช่นนั้น,
จึงเป็นโอกาสให้วิธอันกลับใช้ลูกระเบิดขว้างด้วยมือตามแบบเก่าอีก. ใน
ขั้นต้น, เมื่อยังไม่ได้จัดการสร้างลูกระเบิดขึ้นเป็นระเบียบนั้น, ได้ใช้
เอากระเบิดบรรจุในกระป๋องผลไม้กวน, บัตฝาทิ้งไว้แน่น, เจารู
เอาชนวนอก, และเมื่อจะใช้ก็ทชนวนอย่างทชบระທີ แล้วขว้าง
ไปคือ ๆ ฉนั้นเอง. แต่การที่ใช้ลูกระเบิดเช่นนั้น มีอันตรายแก่ผู้

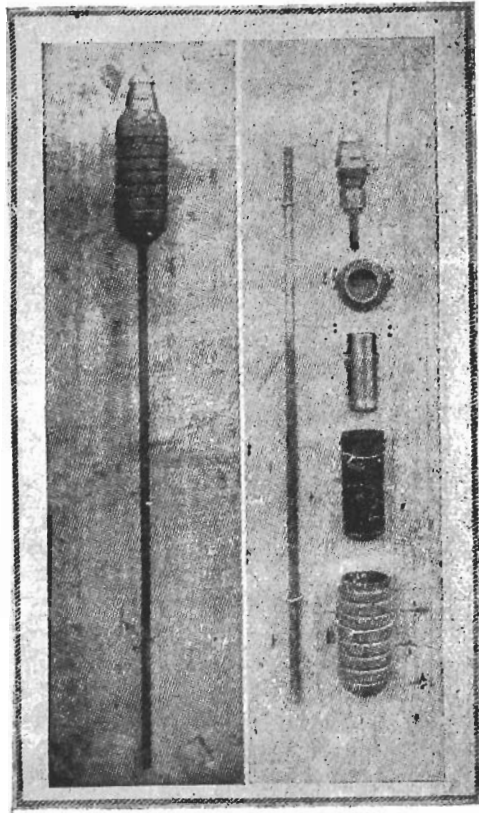
ใช้อยู่, จึงได้เกิดสร้างลูกระเบิดขึ้นใหม่, ซึ่งมีเครื่องของมันมีให้
ระเบิดก่อนเวลาที่ต้องการ, คือมีหมก ซึ่งต้องถอนออกก่อนที่จะ
ขว้างไป, ทั้งมีคามถือได้ถนัดคน. ลูกระเบิดที่เหมาะสม ๆ มีชื่อ,
และผู้ขว้างที่ได้ฝึกหัดแล้ว, อาจขว้างไปได้ไกล ๆ มากอยู่.

แต่บางแห่งสนามเพละอยู่ห่างกันเกินที่จะขว้างลูกระเบิดไปได้
ด้วยมือคน, ก็ต้องคิดหาเครื่องมือสำหรับส่งลูกระเบิดไป. เครื่อง
มือเหล่านี้มีต่าง ๆ กัน, และบางอย่างก็เป็นแบบเก่าทีเดียว.

เครื่องมืออย่างเก่าอัน ๑ คือเครื่องมือที่ชาวโรมันโบราณได้
เคยใช้สำหรับส่งก้อนศิลาไป, และซึ่งเขาให้ชื่อว่า “ลาฆ่า” (Onager),
เพราะเตะราวกับลา. เครื่องนี้ไม่มีกลไกกลุกลกอะไรเลย, เขา
แผ่นเหล็กแคบ ๆ ยาว ๆ สักแผ่น ๑ บังลงกับกระดาน, มีไม้อีก
อัน ๑ ซึ่งยาวไว้ให้พอปลายเหล็กจะเกี่ยวติดอยู่ได้, และเมื่อจะ
ใช้ส่งลูกระเบิด ก็เอาลูกระเบิดวางบนเบาะที่ผูกติดอยู่กับเหล็ก, โน้ม
เหล็กลงมาเกี่ยวไว้ที่รอยบากที่ไม้, ทุตชนะจน แล้วจึงไม่ให้กระเขยอน
ปล่อยเหล็กสักส่งลูกระเบิดข้ามเทิน และลอยโค้งไปตกทางสนาม
เพละของข้าศึก. เพื่อช่วยให้เข้าใจคำอธิบาย, ข้าพเจ้าได้เขียนรูป
เครื่อง “ลาฆ่า” นี้ไว้พอเป็นสังเขป, เท่าที่ข้าพเจ้าเห็นออกและจำ
ได้โดยได้เห็นรูป, เพราะฉันจะผิดข้างเล็กน้อยก็ขออภัยเสียเถิด.

ที่ใดสนามเพละอยู่ห่างเกินกำลังเครื่อง “ลาฆ่า” จะลัก
ลูกระเบิดไปถึงได้, ก็มีวิธีส่งลูกระเบิดไปให้ไกลขึ้นอีก. อย่าง ๑ คือ
ลูกระเบิดมีก้าน ซึ่งบรรจุลงไปในลำกล้องปืนเล็กได้. ปืนเล็กที่ใช้

รูปที่ ๕

ลูกกระเบิดบรรจุปืนเล็ก
(แบบเยอรมัน)

รูปที่ ๖

ปืนครกครึ่งซาวด์ที่ ๑๐ (ฝรั่งเศส)

ส่งลูกกระเบิดเช่นนี้ มักเลือกชนที่เกลียดชังารุคแล้ว, และเมื่อจะใช้
ส่งลูกกระเบิดไป ก็เอาก้านลูกกระเบิดเสียบลงไปทางปากกระบอก,
เอาปลอกอันมีดินพอกที่จะส่งลูกกระเบิดไปได้บรรจทางท้ายอย่างธรรมดา,
แล้วตั้งปากกระบอกขึ้นพอกควรแก่ความปราถนา, แล้วลั่นนกเหมือน
อย่างยิงโดยปรกติ. ลูกกระเบิดออกจากชนแล้ว จะแล่นโค้งขึ้นไป
จนหมดกำลังส่ง, แล้วไปตกลงกระแทกแตก. (ดูรูปที่ ๕)

นอกจากนิพนธ์ชนิดที่เรยกนามรวม ๆ อยู่ว่า “บนครก
สนามเพลละ”, แต่ซึ่งแท้จริงมีอยู่เป็นหลายจำพวก, ทั้งของฝ่าย
สัมพันธมิตรและฝ่ายเยอรมัน. ถ้าจะอธิบายถึงชนเหล่านี้ให้ละเอียด
ก็จะกินเวลามากนัก, ทั้งจะทำให้เบื่อหน่ายด้วย, จึงจะอธิบายแต่
โดยย่อ ๆ พอเป็นสังเขป.

ในการศึกและจัดสร้างขึ้นสำหรับส่งลูกกระเบิดไปจากสนามเพลละ
ฝรั่งเศสนี้ว่าอยู่ข้างจะช่างคิดมาก, และได้มีเป็นแบบต่าง ๆ หลาย
อย่างหลายประการ. ความต้องการสำหรับบนสนามเพลละย่อมมีอยู่
แปลกกับบนใหญ่สนาม; ข้อสำคัญคือ ต้องการให้ยกย้ายที่ไปมา
ได้ง่าย ๆ, ต้องให้เป็นขนาดย่อมพอที่จะตั้งในสนามเพลละได้, และ
ต้องให้มีกำลังเพียงพอที่จะส่งลูกกระเบิดไปได้ไกลพอกับความปราถนา.

ในขั้นต้น กระทรวงกระลาโหมฝรั่งเศสได้ค้นเอาบนครกอย่าง
เก่า, ซึ่งได้สร้างขึ้นแต่ครั้งพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๑๐ แห่งราชานิย์ดัย
ฝรั่งเศส (รัชสมัย พ.ศ. ๒๓๖๗ ถึง ๒๓๗๓), ออกมาจากขอม
และโรงแสงเก่า เพื่อใช้ส่งลูกกระเบิด. (ดูรูปที่ ๖)

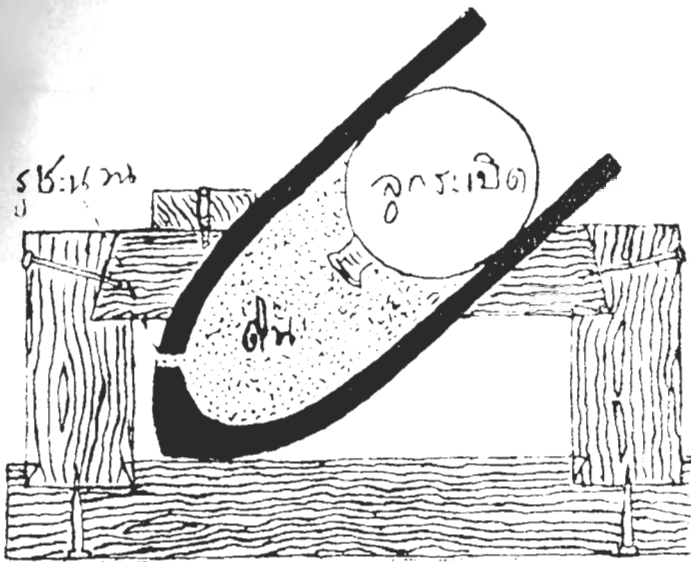
นอกจากนี้ฝรั่งเศสได้จัดสร้างปืนครกสนามเพลาระขึ้นสำหรับใช้
ชั่วคราว, โดยเอาเปลือกกระสุนขนาดใหญ่ของเยอรมันที่ยิงมาตก
ไม่แตกนั้น เลื่อยทางก้นออกเสีย, แล้วและทำการรอบโครงไม้
ทั้งให้เหมาะ, เอาปืนบรรจุที่ทางข้างปลาย (ซึ่งปักกลดลง),
เอาลูกกระบอกชนิดกลมบรรจุ, และเอาไฟฟุ่กระนวนยิงไปคล้าย ๆ พล.
(รูปที่ ๗)

ต่อ ๆ ลงมาได้สร้างหรือแก้ไขขึ้นสำหรับยิงในสนามเพลาระได้
ดีขึ้นเป็นลำดับ, และอย่างไรหน้ที่ได้ออกลองปรากฏว่าใช้ ได้ดีที่สุด
ก็ได้ออกการสร้างขึ้นมาก ๆ ที่เดียว.

เป็นอย่างดีที่สุดของฝรั่งเศส (เท่าที่ข้าพเจ้าได้ทราบใน
เวลานี้) คือปืนชนิดที่มีปรากฏในรูปที่ ๘. กระบอกปืนนี้ระชิดและกด
ปากกระบอกไว้โดยเร็วพลัน และอาหารให้อยู่ที่ไว้โดยหันควง. ลูก
กระบอกที่ส่งไปด้วยปืนนี้, ฝรั่งเศสเขาเรียกว่า “ตอร์ปิโดมียัก”
(“Torpille à ailettes”), คือมียักเป็นเครื่องทำให้แล่นไปตรง
อย่างแบบลูกศรนั่นเอง. กระสุนนี้มีน้ำหนักต่าง ๆ กัน, ตั้งแต่
๖๐ กิโล ถึง ๓๒๐ กิโล.

ปืนที่นำมาแสดงไว้ในที่นี้เป็นแต่พอให้เห็นตัวอย่างเท่านั้น.
แท้จริงปืนชนิด ๆ ก็มีหลายขนาด และน้ำหนักลูกกระบอกก็ต่าง ๆ
กันมาก. ส่วนรูปนั้น ยังก่อวนต้อ, ย่างกว้าง, และหนัก; ย่างก็
ผอม, เป็นหลอดแคบ ๆ, ส่งลูกกระบอกไปได้ตรงและไกลกว่าอย่าง-

รูปที่ ๖

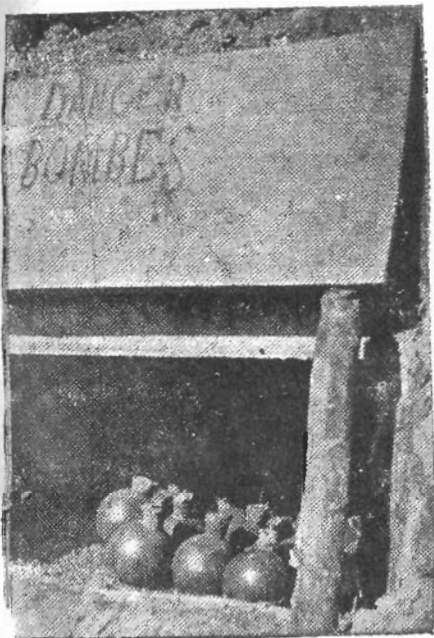

ปืนครกสั้นขนาด ๑๕๐ มม. ใช้กระสุน

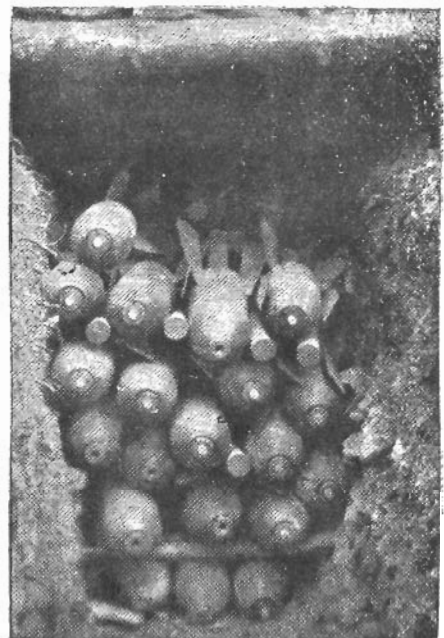
ไส้ตะกั่วหนัก ๑๕๐ กรัม (๕๐)

รูปที่ ๗ (ก)

รูปที่ ๘ (ก)

ลูกกระเบิดกลม

ลูกกระเบิดมีปีก

รูปที่ ๘

วิธีผสมปูนขาว
เพื่ออุดรูระเบิด
"ระเบิดลึก ๖ นิ้ว"

ชั้นหน้ากระแทก

ลูกกระป๋อง
เพื่ออุดรู
ระเบิดลึก ๖ นิ้ว

ปาก
ถังหมักปูน
และทราย

กระบอก
ปืน

ลูกกระป๋อง
เพื่ออุดรู
ระเบิดลึก ๖ นิ้ว

๑
530
422
8.2

๑๕

๔๗. ขนที่ใช้สำหรับยิงใกล้ ๆ ไม่ต้องการดึงให้เที่ยงปานใดนัก, จึงมักใช้ชนิดครกอันต้อ, ซึ่งฝรั่งเศสเรียกว่า “กบ” หรือ “คางคก”; ถ้าจะยิงไกล ๆ ก็ใช้ชนิดหลอก ซึ่งส่งลูกมีขลุ่ยไป.

ฝ่ายเยอรมันก็มีขนสนามเพละหลายชนิดเหมือนกัน. ชนิด ๑ เป็นขนสำหรับยิงกระสุนกลม: กระบอกขนทำด้วยเหล็กกล้า, ยาวประมาณ ๑ เมตร, บรรจทางปาก, ไม่มีเกลียวในลำกลึง, และยิงโดยกดชนวน. ขนนวางบนแท่นไม้กระดาน และมีหลักสำหรับหมุนขนได้. ขนนหามไปมาได้สะดวก. ลูกเป็นลูกกลม มีก้านสำหรับเสียบลงไปในกระบอกขน; เมื่อยิงพ้นปากกระบอกไปแล้ว, ก้านหลุดจากลูกกระสุน ซึ่งแล่นต่อไป.

เยอรมันมีขนอกชนิด ๑ เรียกว่า “เครื่องโยนลูกแตก” (Minenwerfer), มีขนาดต่าง ๆ กัน. อย่าง ๑ เป็นขนหนัก, ยาวประมาณ ๘๐ ถึง ๘๕ เซนติเมตร, ลำกลึง ๕๔๕ มิลลิเมตร, มีเหล็กเป็นรูปเสียมฝรั่ง สำหรับปักลงไปในพื้นดินขุดให้ขนแน่น, และมีสื่อยึดติดด้วย. ขนนบรรจทางปาก, และยิงด้วยชนวนตามธรรมดา.

บรรดาขนและเครื่องมือต่าง ๆ สำหรับส่งลูกแตกไปยังสนามเพละแห่งกันและกัน, ตามที่กล่าวมาแล้วนี้, ต่างฝ่ายต่างใช้อยู่เรื่อย ๆ เกือบเป็นการประจำวัน; เพราะฉะนั้น, นอกจากเสียงขนใหญ่ และเสียงกระสุนขนใหญ่ที่ตกแตกหรือแตกในอากาศ, ยังเพิ่มเสียงขนสนามเพละ และเสียงลูกแตกที่ส่งจากขนเหล่านี้อีกด้วย, ซึ่งมีใช้เป็นเสียงเบาละเลย, เพราะลูกแตกอาจจะเป็นลูกใหญ่ บรรจขน

ระเบิดอย่างแรง, เสียงระเบิดก็อาจจะดังได้มากพอสมควร. ส่วนชิ้นเล็กนั้นยัง
กันขระบวชอยู่เสมอ, และบนกลไกก็เสียงดังอย่างเป็นครั้งคราว.

นอกจากนี้ยังอาจจะมีเสียงกลไกที่ดังขึ้นบ้าง, และเสียงระเบิดจาก
พื้นดินหากถูกระเบิดดังอีก, แต่ของเหล่านี้เป็นครั้งคราว และมักจะเป็นเวลา

ก่อนจะเข้าโจมตี, ไม่ใช่เป็นของปรกติ.

ข้อความที่แสดงมาถึงถึงการที่

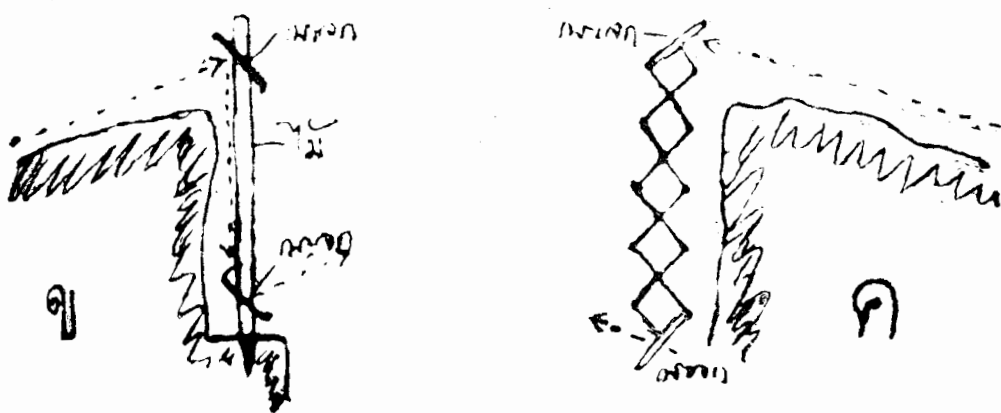
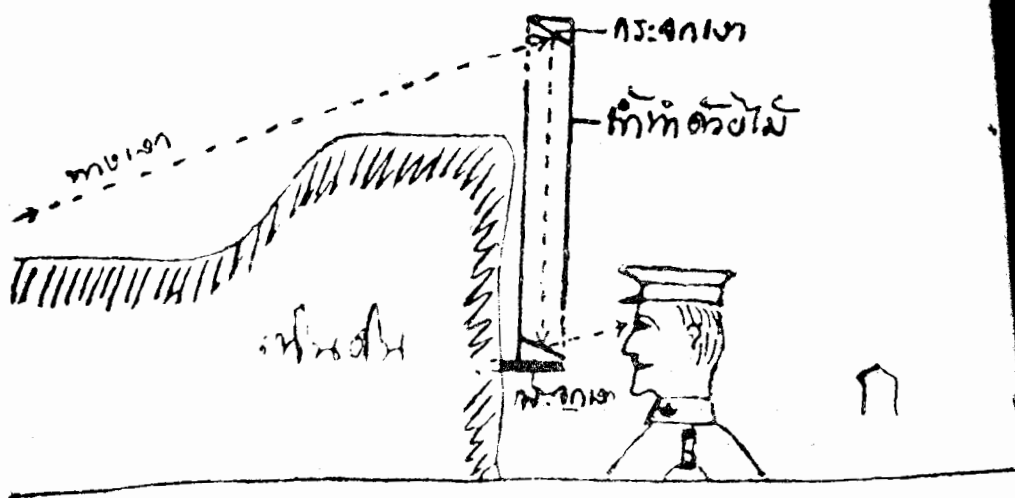
กระทำในเวลาปรกติในสนามเพลานี้,

เป็นแต่โดยย่อเท่านั้น, แต่ก็พอจะทำให้

ให้เข้าใจได้แล้วว่า, คำว่า “สงบ”

โดยสมบูรณ์ไม่แปลว่าเงียบเลย.

รูปสิ่งเงา
อธิบายลักษณะเครื่องมือ
(Periscope)

ปาฐะกถาที่ ๓

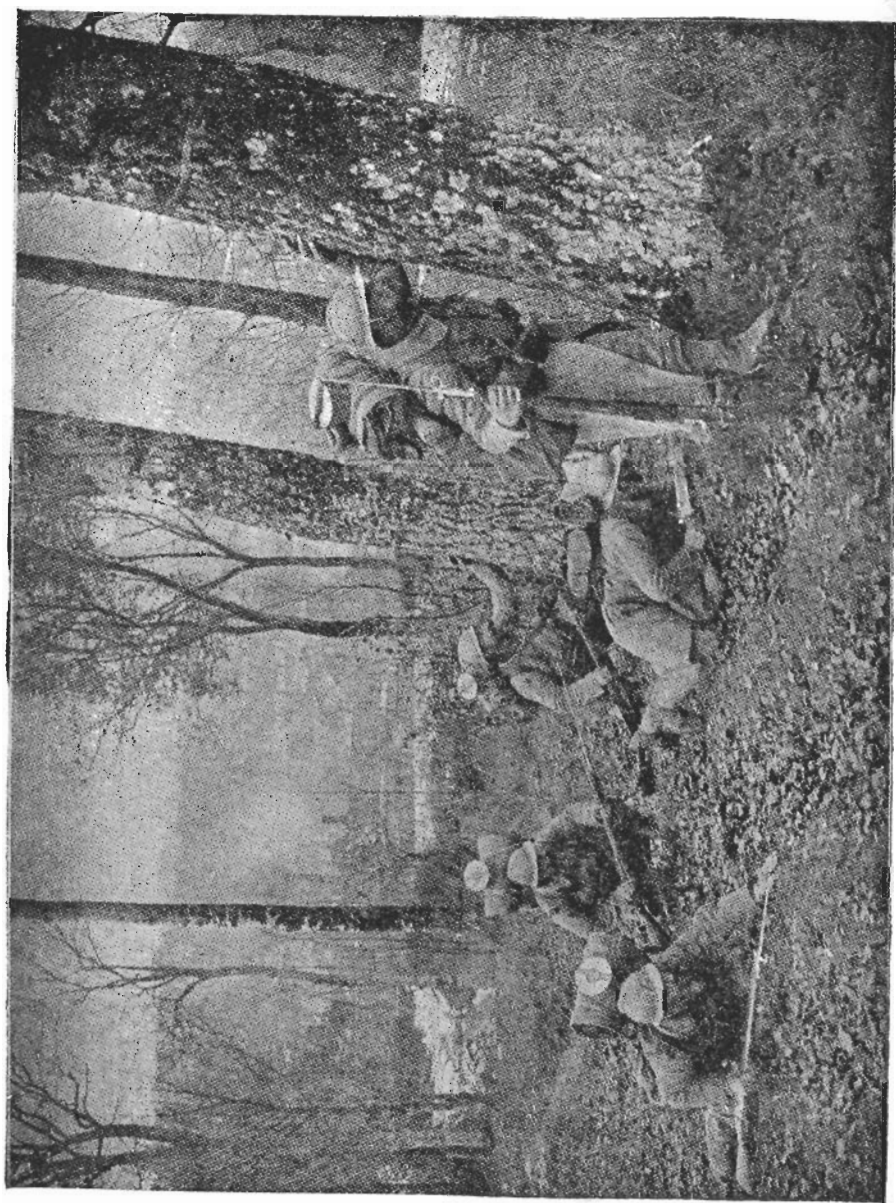
กิจการปรกติ

ในบทก่อนข้าพเจ้าได้แสดงกิจการที่ทหารประจำสนามเพละกระทำ ในเวลาซึ่งเรียกว่า “สงข” ; แต่เมื่อกล่าวถึงกิจการเพียง ๒ อย่างเท่านั้นก็เป็นข้อความยืดยาวอยู่แล้ว ถึงได้ระงับไว้ที่ ๑, และยกมากล่าวในบทต่อไป.

นอกจากการตกแต่งสนามเพละและการขั้วและยิงลูกระเบิดโต้ตอบกัน อย่างที่กล่าวมาแล้ว, ก็ยังมีการรักษาโดยปรกติอีก, คือรักษามคอขยู่ตเหตุการณ์ อย่างเดียวกับยามรักษาด่านนั่นเอง, แต่ไม่ได้ไปยืนในที่แจ้ง, คงยืนอยู่ภายในสนามเพละ. ในที่สนามเพละอยู่ใกล้กัน แม้แต่โผล่หัวขึ้นไปเหนือเนินดินนิดเดียวก็อาจจะถูกยิงได้, จึงต้องคิดหาทางที่จะมองดูออกไปข้างนอกโดยไม่ต้องโผล่หัวขึ้นไปเหนือเนิน. ทาง ๑ ก็คือมองดูออกไปทางช่องไฟ ที่สำหรับยืนบนออกไปยิง; แต่ช่องเล็ก ๆ แคบ ๆ, ซึ่งขัดกับความสะดวกแห่งการดูได้ โดยกว้างขวาง. ดังนั้นจึงได้เกิดมีวัตถุด้วยกระเจกเงาคิดกับปลายคายปลายบน ให้ได้องศาเหมาะ, แล้วมองดูในกระเจกเงา. แต่การใช้กระเจกเงาเช่นนี้ก็ยังไม่เป็นการลำบาก เพราะผู้ที่ต้องแห่งนั้นเมื่อขยู่คอง, จึงได้เกิดคิดสร้างกล้องถ้ามอง (Periscope).

ถ้ามองอย่างง่ายคือทำเป็นรูปหยาบๆ, หรือจะเรียกว่าหลอดสี่เหลี่ยมก็ได้; ทั้ง ๒ ข้างมีกระจกเงาติดให้มองเห็นได้กัน; เมื่อเงาจับที่กระจกแผ่นบนแล้ว ก็พอลงมาจับแผ่นล่างอย่างเดียวกัน, และผู้ที่อยู่อยู่ที่กระจกแผ่นล่างเห็นอะไร ๆ ได้สบาย ไม่ต้องแหงนเมื่อยต้นคอ. ต่อมาจึงได้มีผู้คิดและทำเครื่องมือชนิดใหม่, ซึ่งไม่เป็นถ้า, มีแต่กระจกเงา ๒ แผ่นติดให้ส่องเห็นเช่นเดียวกัน, ก็เป็นอันใช้ได้เป็นประโยชน์เท่ากัน ข้าพเจ้าได้เขียนรูปเครื่องมือมองไว้โดยสังเขป พอให้เข้าใจลักษณะ; แต่ข้าพเจ้ารู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่าผมเขียนรูปของข้าพเจ้าอยู่ข้างจะเลวอยู่, จึงขออธิบายอีกด้วยว่า, ที่หมาย “ก” คือถ้ามองชนิดที่เป็นหลอดไม้สี่เหลี่ยม, ที่หมาย “ข” คือชนิดที่เป็นกระจกเงาติดกับก้ามไม้, ไม่มีถ้า; และที่หมาย “ค” เป็นกระจกเงาติดโครงเหล็กก้ามปู, ซึ่งเมื่อเลิกใช้แล้วพับย่นลงมาได้ จนกระจกกับกระจกเกือบชิดติดกัน, แล้วเก็บใส่กระเป๋าก็ได้. เครื่องมองเหล่านี้ เรียกว่าเป็นเครื่องมือของกันอันตรายแก่ชีวิตทหารผู้ไม่น่าที่เป็นยามรักษาการ หรือเป็นผู้ซัดศึกนั้น ได้เป็นอันมาก.

การจัดยามไว้คอยดูเช่นนั้น ก็เป็นประโยชน์จริงจึงได้แต่เวลากลางวันเท่านั้น. แต่ส่วนเวลากลางคืน ถ้าจะคอยดูอยู่แต่เพียงที่ภายในสนามพละเท่านั้นก็หาเพียงพอไม่, และถ้าจะไว้ใจให้แต่ยามในสนามพละเป็นผู้บอกให้รู้ตัวก่อนที่ข้าศึกจะมาฉนั้นไซ้, ก็อาจที่จะเตรียมตัวไม่ทันได้. เหตุฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องจัดการอย่างอื่น สำหรับให้รู้เหตุการณ์ในเวลากลางคืน.

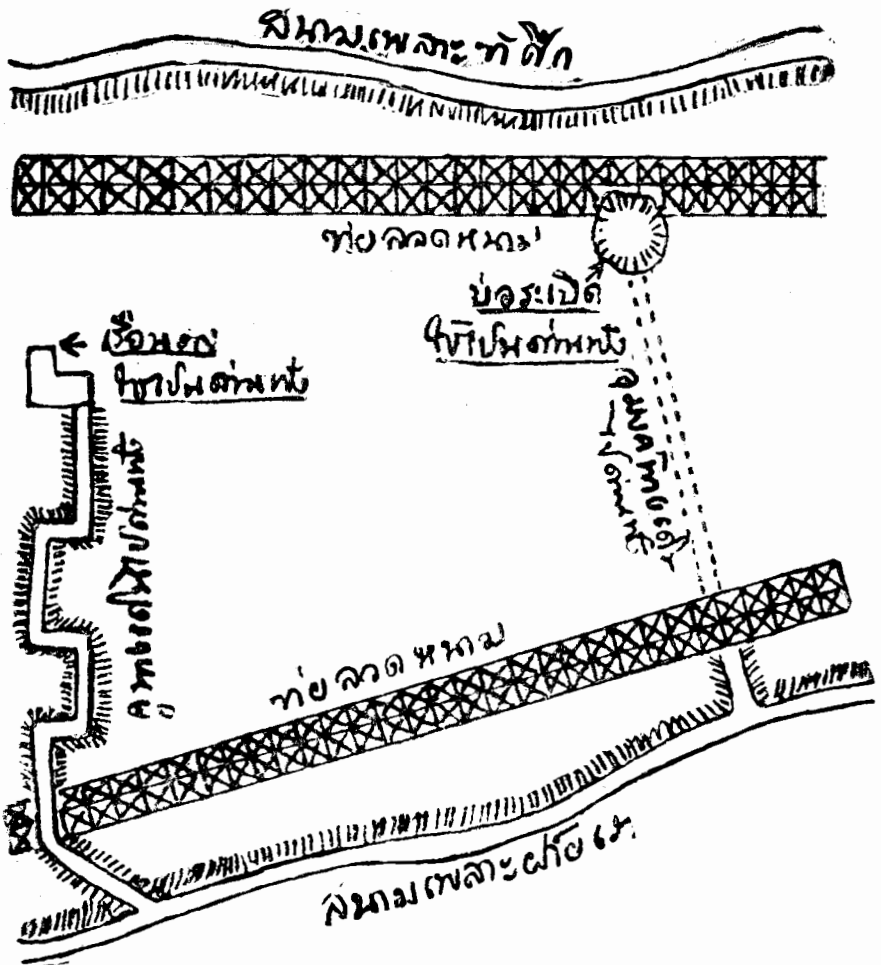
หมู่แมวมองฝรั่งเศส

อย่าง ๑ คือส่งหมวกแมวมองออกตรวจหน้าสนามเพลาะ, แต่การส่งหมวกออกไปเช่นนั้น บางทีก็ไม่ใช่จะได้ผลดีนัก, เพราะคนไปก๊วยกันมาก ๆ ย่อมจะแลเห็นหรือได้ยินผลเท่าได้ง่าย. แมวมองจึงมักจักเป็นหมู่ย่อย ๆ, มีทหารเพียง ๔ หรือ ๕ คน, ในบังคับนายสิบหรือนายร้อย, และบางทีก็ส่งออกไปเพียงคู่เดียวเท่านั้นก็มี. พวกแมวมองต้องอาศัยหามากกว่าตา, เพราะในเวลากลางคืนมืด ๆ มักจะได้ยินเสียงคนเดินไต่ก้อนแลเห็นตัว, ส่วนพวกแมวมองเองนั้นโดยมากมักจะคลานหรือเดินก้ม ๆ, เพื่อไม่ให้ข้าศึกเห็นรูปเป็นเงาคำคิกกับพินฟ้า, และต้องคอยเอาหูฟังกับพินคินอยู่นิ่ง ๆ. ในเวลาที่กำลังคลานไปนั้น, ถ้าเมื่อใดมีพลหรือดอกมะค่าครดขึ้น, วิธอันที่ที่สุดที่แมวมองจะใช้ คือ ค้างนิ่งแข็งอยู่กับที่ ไม่กระดิกกระเด้งเลย จนกว่าจะหมดแสงสว่าง. ท่านทั้งหลายคงจะได้เคยสังเกตเห็นเองแล้วว่าคนหรือสัตว์หรือของอะไร ๆ ถ้ากระดิกมักจะแลเห็นได้ง่ายกว่าอยู่นิ่ง ๆ. ขอนิสต์ตัวมันร้อยก็ดักเดียว, เพราะฉะนั้นเมื่อใดมันรู้สึกว่ามีอันตรายผ่านไป มันจึงมักยืนนิ่งอยู่กับที่ ไม่กระดิก, ซึ่งตามภาษาไทยเราเรียกว่า “จิ้งจิ่ง” และภาษาพวนางกฤษเรียกว่า “ฟรีช,” คือ แข็งเหมือนน้ำแข็ง. เพื่อต้องคอย ๆ คลานหรือเดินก้มและย่อ่งไป และต้องจิ้งจิ่งเป็นครั้งคราวเช่นนั้น, พวกแมวมองจึงเดินทางช้ามาก; และยิ่งต้องอยู่ในที่แจ่มจางเท่าใด ก็ยังมีช่องที่จะต้องเป็นอันตรายได้มากขึ้นตามส่วน, เพราะฉะนั้นผู้ที่จะต้องใช้ไปทำหน้าที่แมวมอง ต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้ว่าเป็นคนขยันดี ไม่ซัดกใจ, และต้องเป็นคนหูไวตาไว, ช่างสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วย.

แต่แมวมองจะออกไปอยู่ที่หน้าสนามเพลาส์เสมอก็ไม่ได้ ต้องมีเวลาหลบเลี่ยงเข้ามาอยู่ในที่กำบังเสียบ้าง, และในระหว่างเวลาที่แมวมองไม่ได้ออกไปตรวจนั้นแหละ อาจจะเป็นเวลาที่ข้าศึกตอบมาได้ ดังนั้นจึงได้เกิดต้องมี “ยามฟัง” ขึ้นอีกอย่าง ๓, คือส่งคนออกไปนั่งแอบฟังอยู่ในที่ว่างระหว่างสนามเพลาส์ของตนเองกับของข้าศึก.

ยามฟังนั้น จะให้ไปนั่งหรือยืนอยู่แจ้ง ๆ เฉย ๆ เป็นอันไม่ได้ อยู่เอง, ต้องจิกให้ไปอยู่ในที่กำบัง. ผู้ที่มำทำหน้าที่เป็นยามฟังมักเลือกหาเวรณโรงที่ถูกปืนใหญ่ยิงจนร้างแล้ว, หรือบ่อลูกแตก (Shell Crater) และบ่อลูกกระเบิด (Mine Crater), สำหรับเป็นที่แอบฟัง. เมื่อเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว, เป็นหน้าที่ทหารช่างขุดคุ้ยเส้นทางเดินจากภายในสนามเพลาส์ของตนเองออกไปยังที่ซึ่งเลือกไว้เป็นที่ซ่อน, ซึ่งเรียกตามภาษาทหารอังกฤษว่า “ค่านฟัง” (Listening Post). ทั้งหลุมค่านฟังและทางเดินไปยังที่นั้น บางทีก็ไม่ต้องทำใหม่, ใช้คุ้หรืออุโมงค์ที่ทหารช่างขุดออกไประเบิดพื้นดินเป็นทางเดิน, และใช้ปล่องที่ดินระเบิดได้ระเบิดไว้แล้วนั้นเองเป็น “ค่านฟัง”; การระเบิดพื้นดินนั้นจะได้กล่าวถึงต่อไปในบทหน้า.

เมื่อได้เลือก “ค่านฟัง” และเตรียมทางเดินไปถึงที่นั้นได้โดยสะดวกแล้ว, ถ้าแห่งใดค่านฟังอยู่ห่างจากสนามเพลาส์ ก็จัดการคิดโทรศัพท์สำหรับใช้พูดติดต่อกับสนามเพลาส์, แต่ถ้าไม่เป็นระยะห่างนักก็ไม่ต้องมีโทรศัพท์. ผู้ที่จะใช้ออกไปเป็นยามฟังต้องเลือกคนที่มีลักษณะอย่างทีกล่าวมาแล้วสำหรับเป็นผู้เป็นแมวมอง, และ

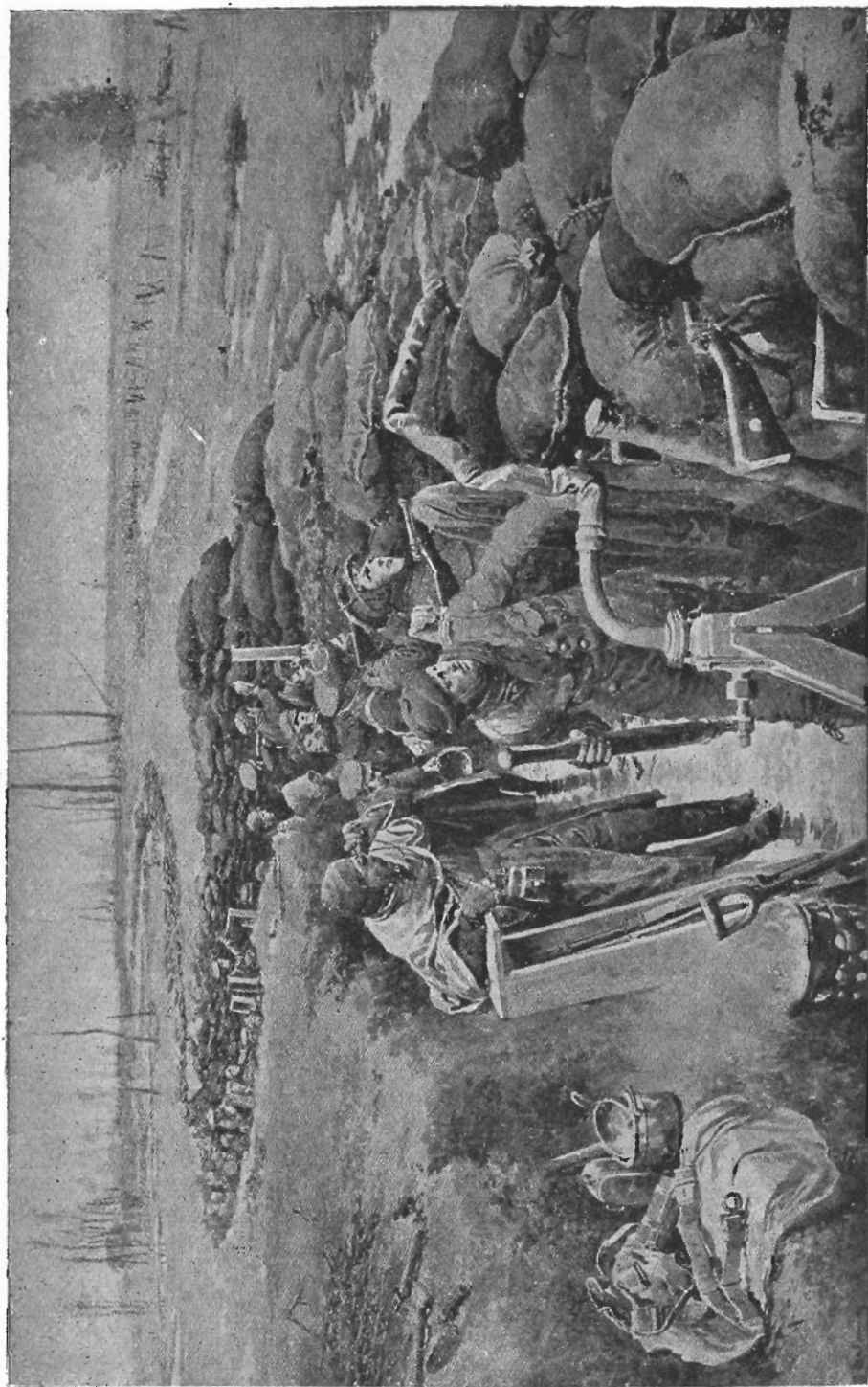
แผนผังมิตติ
แสดงแบบด้านผัง

มักให้นายทหารชั้นนายร้อยโทร้อยตรีออกไปเป็นผู้กำกับการอยู่. นำที่
ของกาน้ำฟุ้งก็ต้องคอยฟุ้งอยู่เสมอ, และถ้าได้บินเสียงอะไรผิดปรกติ
ต้องรีบรายงานไปยังผู้บังคับการของตนในสนามพลาว์โดยทันที. ผู้
กระทำนำที่รักษาที่นั่น ล้ายากไม่น้อย, เพราะตัวเองต้องอยู่
เงยบ่าที่สท จึงจะทำการเป็นประโยชน์ได้. เขาว่าผู้ที่รับใช้ไปทำหน้าที่
กว่าจะชินอยู่ข้างจะอดใจเต็มที, เพราะคอยกันเองก็ไม่ได้, ต้องพูด
กระซิบ, และต้องอยู่ในที่มืดนานนักทวย, จึงชักง่วง แต่ก็หลับ
ไม่ได้. นอกจากที่ระผลัดกันก็ยังเป็นครั้งคราวเท่านั้น.

นอกจากผู้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว, ทั้งในบท
และบทที่ ๒, ทหารประจำสนามพลาว์ได้มีเวลาผลัดเปลี่ยนกันพักอยู่
ภายในคูหา, หรือแปลตรงตามศัพท์ที่อังกฤษว่า “โพรงชุด”
(Dug-out), กับในที่กำบัง ซึ่งเป็นโพรงชุดครึ่ง ๑ กับเป็นเพิงกัน
กระสุนได้ตลอดมาอีกด้วยส่วน ๑. โพรงหรือคูหาเหล่านี้ มีขนาด
ใหญ่ย่อมต่าง ๆ กัน ตามความต้องการ, และภูมิประเทศกับเวลา
ที่มีชุดได้นานเร็วปานใด. ในภูมิประเทศที่ดินต่ำ ชุดโพรงลึกนัก
ก็ไม่ได้เพราะชน, แต่ในที่ดินดอนและดินแข็ง อาจะชุดโพรงได้
ลึกและกว้างขวางทีเดียว. โพรงเหล่านี้ ใช้เป็นที่พักนายทหารบ้าง,
ที่พักพลทหารบ้าง, ห้องเลี้ยงบ้าง, ครัวบ้าง, ส้วมบ้าง; ก็มีโพรง
ที่ใช้เป็นสถานีโทรศัพท์รายอยู่เป็นแห่ง ๆ ตามแต่จะเหมาะแก่การ.
อีกอย่าง ๑ ก็ต้องจัดโพรงไว้เป็นที่พยาบาล ซึ่งคนถูกอาวุธอาจจะพัก
อยู่ได้ จนกว่าจะมีโอกาสส่งไปที่แนวหลัง.

โพรงและคูหาต่าง ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจะเล่าถึงให้พิสดาร
 กี่หาได้ไม่ เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่ได้เคยเห็นมากกว่าท่านทั้งหลาย
 เลย, และความรู้ของข้าพเจ้าในเรื่องโพรงและคูหาเหล่านี้ก็ได้มีมา
 แต่โดยสรุปสภาพในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ, ซึ่งท่านทั้งหลายก็อาจที่จะ
 คุ้นแล้วและได้ความรู้เท่ากับข้าพเจ้าเหมือนกัน. ที่พักใต้ดินเหล่านี้
 เขาว่าบางแห่งมีน้ำต่างทางท่านที่เบียดออกสนามเพลาะ, กับมีประต
 ูระหว่างห้องด้วย. ข้าพเจ้าได้พบแผนที่พักใต้ดินของเยอรมัน, ซึ่ง
 หนังสือพิมพ์เยอรมันฉบับ ๑ ลง, และซึ่งปรากฏว่าแบ่งเป็นหลายห้อง,
 มีเครื่องตกแต่งต่าง ๆ ราวกับบ้านที่อยู่โดยปรกติ เช่นมีโต๊ะเก้าอี้
 และหีบเพลง เป็นต้น. ทั้งนี้เป็นความจริง หรือเป็นแต่ความโอ้อวด
 ของหนังสือพิมพ์นั้น ก็หาทราบไม่. ข้าพเจ้าได้ลอกแผนที่พักนั้นมา
 ลงไว้ให้ท่านดูเล่นกันด้วย.

ความตั้งใจของหนังสือพิมพ์เยอรมันที่ออกเครื่องตกแต่งคูหา
 ของนายทหารฝ่ายตนนั้น, น่าจะมีอยู่ในทางที่จะสำแดงให้ปรากฏว่า
 กองทัพยกเยอรมันจัดการงานทั้งปวงเป็นระเบียบดีทุกอย่าง, จนชั้น
 ในคูหาที่แนวรบยังมีเครื่องตกแต่งอย่างบริบูรณ์. แต่ถ้าใครตรวจสอบ
 ลึกหน่อยก็คงจะสันนิษฐานได้ว่า มีของบางอย่าง, เช่นหีบเพลง เป็นต้น,
 คุกรมยกรับัตรทัพยกเยอรมันไม่น่าจะได้ขนเอาไปด้วยเลย, และที่
 นายทหารผู้ใดจะเอาของเช่นนั้นไปเป็นของส่วนตัว ก็ไม่น่าจะเป็นได้
 เหมือนกัน. ทั้งนี้จึงเป็นช่องให้หนังสือพิมพ์ฝ่ายสัมพันธมิตรเห็น

ในสนามเพลงในฤดูน้ำ ต้องยืนแช่อยู่!

(ต่างปลื้มใจในฤดูน้ำฝน) (ไปอยู่ที่ยานในสนาม)

แนมเอาหน่อย ๑, คือกล่าวสารภาพว่า, “คุหาที่อยู่ของนายทหารฝ่ายเราไม่มีเครื่องตกแต่งเท่าของฝ่ายเยอรมัน; ทั้งนั้นจะเป็นเพราะฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ได้อนุญาตให้ทหารเที่ยวหาเครื่องแต่งตัวของตัวเอง จากบ้านเรือนของพลเมือง.” คำพูดเช่นนั้นตอบยากอยู่สักหน่อย !

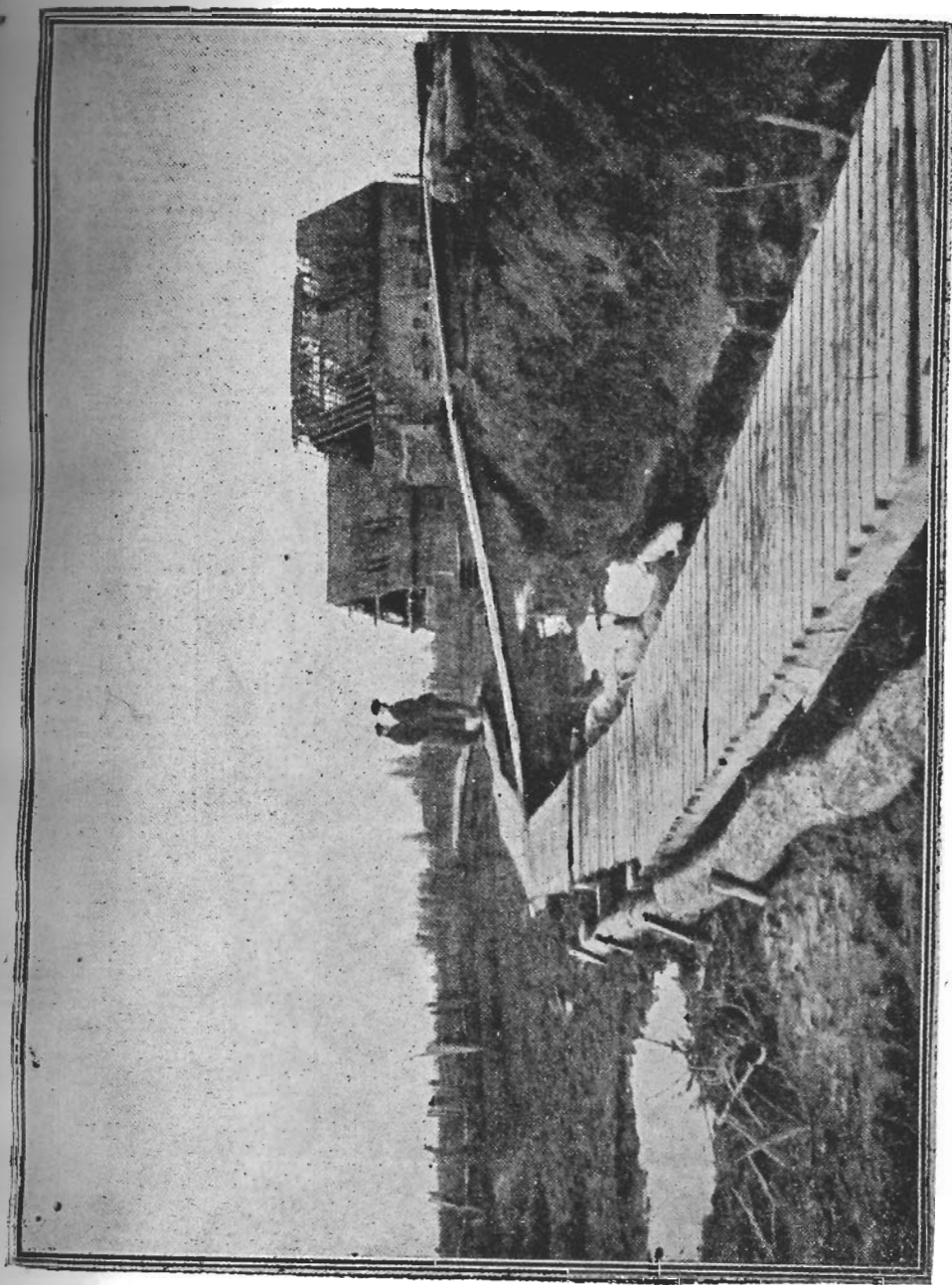
เครื่องตกแต่งคหของฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น, มันน้อยจริงอยู่. โดยมากมักใช้หีบไม้ที่ได้กระสุนหรือของอื่น ๆ เช่นแก้อี, และถ้าต้องการโต๊ะก็เอาหีบซ้อนกันชน ๒ ใบ; ที่นอนโดยมากก็ไม่มีอะไร นอกจากเอาฟางส้ม ๆ และเอาผ้าหรือเสื่อ. ต่อออกมาพันแนวสนามเพละ ถึงแนวที่พักแล้วนั้นและจึงจะได้นอนได้, แก้อี, หรือเตียงข้าง.

การอยู่ในสนามเพละนั้น, ถึงแม้ในเวลาอากาศดี ๆ ก็ไม่เป็นที่สบายอยู่แล้ว; แต่ถ้ายังเป็นฤดูฝนด้วยก็ยิ่งลำบากเต็มที่, เพราะน้ำท่วมในสนามเพละทั่วไป จนหาที่ระพิกอาศัยแทบไม่ได้, ถ้าสนามเพละพะเนินอยู่ในที่พินดินสูงก็ค่อยยังชั่ว, เพราะน้ำไม่ขังอยู่นานและอาจจะจัดการไขหรือสับให้ไหลไปได้; แต่ถ้าพะเนินอยู่ในที่พินดินต่ำ, ถึงแม้จะทำรางไขน้ำให้ค้ำยันไค ก็ยากที่จะไขให้น้ำไหลไปได้, เพราะระดับพินภายในสนามเพละย่อมจะต่ำกว่าระดับพินข้างนอกต้งสามศอกเป็นอย่างน้อย. ในที่เช่นนั้น ทหารที่เคราะห์ร้ายต้องเป็นยามต้องยืนแช่น้ำอยู่แต่ ๆ เช้า, และถึงทหารที่พิกอยู่นั้น โดยมากก็ต้องนั่งอยู่กับพินและ ๆ หลายชั่วโมง, ซึ่งทำให้หนาวสั่นเต็มอยู่แทบตลอดเวลาทีเดียว.

ทางที่จะเดินไปมาระหว่างที่พักในแนวหลังกับสนามเพลละ และทางเดินติดต่อกันที่แนวสนามเพลละนั่นเองด้วย, โดยมากก็เดินไปในคู, ซึ่งในฤดูฝนเกือบจะกลายเป็นคลองไปที่เดียว, จึงต้องใช้กิ่งไม้ทำถนนทางเดิน คล้ายสะพานเรือยกแต่เสาเดียว ๆ, แห่งใดที่ดินค่อยดอนหน่อย ก็เอาไม้วางลงกับพื้นดิน เป็นถนนไม้ที่เดียว.

การส่งเสบียงและผลัดเปลี่ยนผู้ประจำรักษาสนามเพลละมักกระทำในเวลากลางคืน, เพราะถ้ากระทำในเวลากลางวันข้าศึกมักยิงปืนใหญ่มารังแก ทำให้ผู้คนที่ต้องขาดเสบียงล้มตายโดยไม่จำเป็น. เเสบียงอาหารที่พลทหารกองเกียกกายนำไปส่งนั้น เป็นอาหารหุงต้มเสร็จไปแล้วโดยมาก; แต่โดยเหตุที่ส่งได้แต่เพียงวันละครึ่ง จึงส่งอาหารอื่น ๆ ไม่ได้ทุกมื้อ, และทหารในสนามเพลละต้องจัดการอุ่นเอาเองบ้างบางมื้อ.

คนโดยมาก, ทั้งทหารและพลเรือน, มักจะออกดูถูกทหารเหล่าพาหนะ และทหารกองเสบียง; แต่ที่แท้พวกทหารเหล่านั้นทำคุณแก่ผู้ที่ทำการรบเป็นอันมาก, ทั้งกิจการของเขาทั้งหลายนั้นก็เป็นการอันหนักและเห็นๆหน่อย และต้องฝ่าอันตรายไม่น้อยกว่าพลรบ, แต่ผิดกับพลรบที่เมื่อถูกยิงแล้วยังโต้ตอบไม่ได้, เพราะถ้าทหารกองเสบียงจะไปม้วยถึงโต้ตอบเสียแล้ว พลรบก็จะอดเสบียง. เหตุนี้ทหารผู้ทำหน้าที่ส่งเสบียงไม่ควรจะต้องถูกเบาะแยะเลย.

ทางเดินไปมาในสนามยุทธที่ลุ่ม

นอนในสนามเพลาะ

(รูปถ่ายของเจ้าพนักงานแพนทอน้ำลึกพิมพ์, กรมเสนาธิการทัพบกอังกฤษ)

ยังมีทหารที่นับว่าเป็นพวกผู้ช่วยพลรบอีกจำพวก ๑ ซึ่งต้องผา
อันตรายเป็นอันมากในขณะที่กระทำน้ำที่, คือนายแพทย์และนายสิบ
พลทหารกองพยาบาล. ทหารพวกนี้ได้รับความลำบากเท่า ๆ กับ
พลรบ, และเพิ่มความอึดใจขึ้นอีกอย่าง ๑ ที่ต่อสู้กับเขาไม่ได้เลย;
กิจการของเหล่าพยาบาลจึงควรได้รับความช่วยเหลือเป็นอันมาก.

กิจการที่ได้กล่าวมาในยี่สิบ, ล้วนเป็นกิจการซึ่งทหารใน
แนวรบกระทำอยู่โดยปรกติ ซึ่งคนที่ดูการโดยเฉิน ๆ ไม่ใคร่จะนึก
ถึง. ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มิใช่ว่าจะละเอียดลออที่เดียวก็หามิได้,
เป็นแต่กล่าวเป็นเลา ๆ พอให้เห็นว่า การประจำสนามพลามีกิจ
ทุกิจเป็นอันมาก, ไม่ใช่ไปนั่งนอนคอยอยู่เฉย ๆ หามิได้.

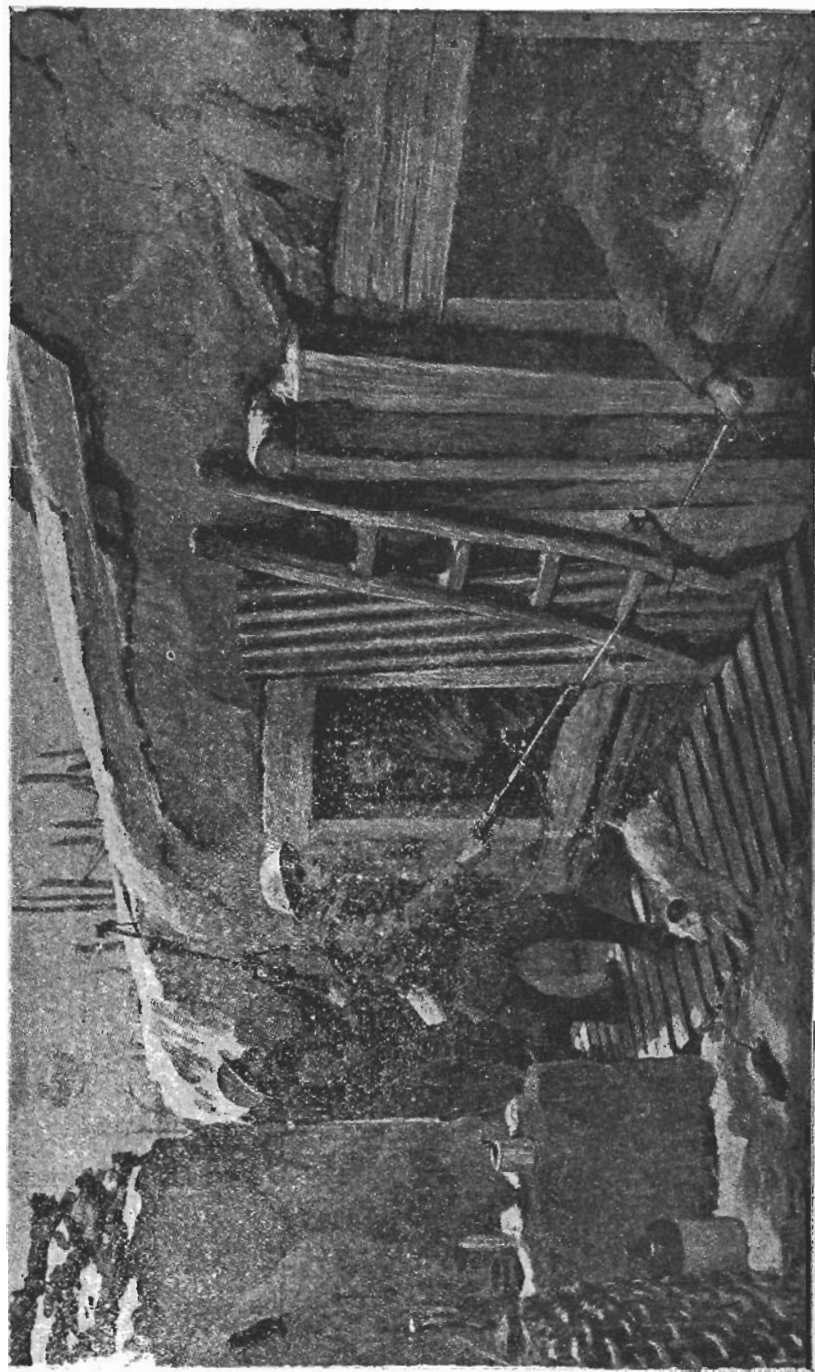
ปาฐะกถาที่ ๔

ความลำบากและรำคาญต่าง ๆ

ในบทนี้ข้าพเจ้าจะแสดงถึงความลำบากและความรำคาญต่าง ๆ ซึ่งมีแก่ทหารผู้ประจำสนามเพลละโดยปรกติ.

แต่ที่เคียดจะไม่มีใครนึกเลย ว่าการที่ไปประจำอยู่ในสนามเพละนั้นแปลว่าไ้ไปนั่งนอนกินอยู่สบาย ๆ, และในบทก่อนนี้ข้าพเจ้าก็ได้อธิบายมาแล้วพอเป็นสังเขปให้เห็นว่า ถึงแม้ ในเวลาที่ไม่ต้องทำการรบก็มี การงานที่ทหารต้องผลัดเปลี่ยนกันทำอยู่เสมอ, และถึงแม้เวลาที่พักอยู่ก็ไม่มีผู้สบายอะไรนัก. แต่ส่วนความลำบากและความรำคาญต่าง ๆ มีอยู่เพียงใด คนโดยมากที่มีไ้เห็นแก่ตามักจะไม่ใคร่รู้สึก, เพราะเป็นนิสัยผู้ที่เข่นักรบแท้มักไม่ใคร่จะชอบบ่นออกแอดถึงความลำบากหรือความรำคาญต่าง ๆ; ประการ ๑ เขาเป็นลูกผู้ชายเกินที่จะออกแอด, และอีกประการ ๑ ผู้ที่ไ้ไปอยู่ในที่ลำบากแล้ว เมื่อพ้นจากที่นั้นมาไ้ก็ไ้ไม่อยากจะนึกถึงที่นั้นอีก, จึงไม่ใคร่จะพูดถึงความลำบากที่ไ้รับมาแล้วในขณะเมื่ออยู่ประจำในสนามเพละ.

แท้จริงความลำบากแห่งทหารที่ต้องไปประจำอยู่ในสนามเพละมีอยู่เป็นอเนกประการ, ดังข้าพเจ้าจะเก็บมาแล้วให้ท่านฟังโดยย่อพอเป็นตัวอย่าง.

จับหนูในสนามเพลาะ

(ช่างเขียนองค์กฤษหรือพ่อเร่สัตว์เตียน)

รูปนี้แสดงลักษณะแห่งไฟรงและพินภายในสนามเพลาะตัวย.

อย่าง ๑ คือตัวสัตว์เล็ก ๆ. เป็นธรรมชาติเมื่อต้องชุกโพรง และคุดอยู่ใต้พินดิน ที่อยู่ย่อมจะมีอากาศอับ และแสงแดดเข้าไม่ ทั่วถึง, เพราะฉะนั้นทวารไ้รับความเดือดร้อนรำคาญเป็นอันมาก เพราะตัวแมลงและสัตว์ต่าง ๆ ใต้ตอมและกัดคันทั่วไป. ในระหว่าง เวลาที่ไปประจำอยู่ในสนามเพลาะ ย่อมจะไม่ได้อาบน้ำหรือทำให้ ร่างกายและเสื้อผ้าสะอาดได้เพียงพอ, เพราะฉะนั้นมักมีตัวเดินไรไ้ ตามเสื้อผ้าและตามร่างกาย, ซึ่งถ้าใครเป็นผู้ที่มักเป็นคนสะอาดอยู่ โดยปรกติแล้ว ก็อยู่ข้างจะรู้สึกเดือดร้อนมาก. พอได้มีโอกาศ ออกจากสนามเพลาะกลับไปพักที่แนวหลังเมื่อใด ทวารก็มักฉวย โอกาศอันนั้นเพื่ออาบน้ำชำระกาย แล้วซักฟอกและรวมเสื้อผ้าให้ สะอาดได้. ในแนวหลัง ซึ่งเป็นที่พักทวาร มีโรงอาบน้ำอยู่เป็นแห่งๆ มีน้ำร้อนให้อาบและสระให้ใช้, อันเป็นของที่ทวารพอใจมาก. ถ้าได้ กลับไปแนวหลังและได้ไปอาบน้ำครว ๓ รู้สึกร่าเริงได้ชื่นสรวีรค์ พัก ๑ ที่เดียว.

อีกอย่าง ๑ ซึ่งทำความรำคาญแก่ทวารผู้ประจำสนามเพลาะ เป็นอันมาก คือหนู, ซึ่งยังอยู่มากถึงชุมชุนทุกที่. เป็นธรรมชาติหนู ชอบที่มืดและที่เป้นรเป็นเรียวอยู่แล้ว, เพราะฉะนั้นชุกโพรงและ คุดหาได้กินได้ไม่ช้า ก็มักจะมีหนูไปตั้น, และมากชุนทุกวัน จน ของกินอะไรวางทิ้งไว้ก็รู้เกือบจะไม่ไ้ หนูฉวยเอาไปกินที่เดียว. ยวงแห่งเขาว่าหนูกล้าหาญมาก จนไม่กลัวคน, และพอถึงเวลา

เสียบึงไปส่ง หนูก้อออกจากกรูมาวิ่งพล่าน คอยเก็บเศษอาหารที่
ร่วงหล่นจากมือคน; บางทีคนกำลังกินยังไม่ทันอิ่ม พอวางอาหารลง
ชั้น ๑ ชั่วโมงเดียว หนูก้อฉวยเอาไปเสียบแล้ว, และบางทีฉวยเอาจาก
ภาชนะที่ใส่อาหารที่เคี้ยว. ทหารจึงต้องใช้วิธีกำจัดหนูก้อด้วยประการ
ต่าง ๆ; บ้างก็ทำกับขี้ดินคัก หรือหากับมาจากท่อน ๆ, บ้างก็หาหมา
ไปไล่จับ, บ้างก็แทงด้วยปลายดาบ; แต่วิธีเหล่านี้ย่อมจะไม่เป็นผล
กำจัดหนูก้อเท่าใดนัก, ผู้บังคับบัญชาจึงต้องขอเบิกยาเบื่อไปเป็น
อันมาก เพื่อเบื่อหนู, และเจ้าหน้าที่ฝ่ายกระลาโมตต้องจัดหายาเบื่อ
ส่งไป จึงค่อยทุเลา.

แต่สัตว์ที่ทำความรำคาญให้แก่ทหารเท่าใด ๆ ก็ไม่ร้ายเท่า
มนุษย์ชนิดที่เรียกว่า “จระบुरुข”, คือคนที่ลักลอบปลอมแปลงเข้าไป
สืบแสวงหาข่าว. จระบुरुขไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชายทั้งนั้นนั่นหาได้,
และจระบुरुขบางคนก็อาจสามารถสืบข่าวคราวได้สนิทกว่าจระบुरुข
เพราะคนอื่นไม่มีใครจะสงสัย. ในถิ่นไม่ไช้ที่สำหรับอธิบายถึงกิจการ
ของจระบुरुขโดยพิสดาร, แต่เพราะบุคคลจำพวกนี้อาจจะทำความ
รำคาญได้เป็นอันมาก จึงได้นำมากล่าวรวมอยู่ในจำพวกของที่ทำ
ความรำคาญแก่ทหารผู้ประจำรักษาแนวด่านทาน, และจะกล่าวถึง
แต่โดยย่อ ๆ พอเป็นสังเขปเท่านั้น.

จระบुरुขโดยมากเป็นผู้ชาย เพราะไปไหนมาไหนสะดวก
กว่าผู้หญิง, ทั้งผู้ชายก็มักจะหาได้ง่ายกว่าที่ยอมรับอาสาไปทำการ
อันเต็มไปทั่วด้วยอันตราย, เพราะท่านทั้งหลายย่อมทราบอยู่แล้วว่า

กันไว้ดีกว่าแก้

ขามพิเศษสำหรับหมู่บ้านในประเทศฝรั่งเศส ทรวา
หนังสือเดินทางของคนไปมาในวิกาล, เพื่อระวังการบุรุษ,

ประหารชีวิตการบุรุษ

การบุคคลถ้าเขาจับได้แล้วก็มักจะไม่มีใครรอดชีวิต. ผู้หญิงมักจะใช้
 ทำการในที่แนวหลัง หรือนอกสมรภูมิที่เดียว, เพราะฉะนั้นนับว่าเป็น
 จำพวกนอกประเด็นที่เราจะพิจารณา. จริงอยู่ ผู้หญิงได้เคยปลอม
 แปลงเป็นแม่ค้าเข้าไปค้าขายของต่าง ๆ ที่ทหารต้องการ, เช่นอาหาร
 และผักสดและผลไม้เป็นต้น; แต่ในชั้นหลัง ๆ นี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
 รวบรวมมากขึ้น และห้ามมิให้ผู้หญิงไปใกล้แนวสนามเพลาะหน้าที่เดียว,
 จึงถือว่าเป็นนอกประเด็นได้, เพราะทหารสตรีไม่สามารถและไม่มี
 โอกาสที่จะทำความรำคาญให้แก่ทหารผู้ประจำสนามเพลาะได้. แต่
 ทหารบุรุษยังมีโอกาสทำความรำคาญได้อยู่เป็นอันมากทีเดียว, และ
 คนจำพวกนี้อยู่ข้างจะกล้าหาญมาก ทั้งรู้จักปลอมแปลงตัวต่าง ๆ
 เพื่อตักตวงส่วย, จึงต้องคอยระวังกันอยู่มิได้ขาด.

ทหารบุคคลนั้น ใช้ตัวด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย, แต่ฝ่ายเยอรมันใช้
 มากกว่าและมีมากกว่า, ทั้งไปอยู่ในที่ทั้งปวง และใช้ปัญญา
 พลิกแพลงต่าง ๆ อย่างเฉลียวฉลาดน่าอัศจรรย์. ฝรั่งเศสอยู่ข้างจะ
 ครั่นคร้ามพวกทหารบุคคลของเยอรมันมาก, เพราะได้มีหลายคราว
 แล้วที่ชาวคราววิ่งไปโดยอาการอย่างน่าพิศวงที่สุด. เหตุฉะนั้นฝรั่งเศส
 จึงถึงแก่ต้องเขียนและพิมพ์คำเตือนสติพวกของตนเกี่ยวกับและใส่ไว้
 ทั่วไป, จนชั้นในที่สุดเกือบหรือก็มีคำเตือนเขียนไว้แทนลายในภาชนะ
 ระเบิดของเคลือบ. คำเตือนนั้นแปลความว่า :-

“อย่าพูดมาก !

ระวังตัว !

หุ้หุ้หุ้ฟุ้งอยู่.”

พวกอังกฤษก็ได้ถูกจับมามากแล้วเพราะจระเข้บรุษ, เพราะได้เคยมีจระเข้บรุษแต่งตั้งเป็นนายทหารอังกฤษปลอมไปสืบข่าวได้แล้วหลายราย. เช่นราย ๑ เขาเล่าว่า มีนายทหารอังกฤษ ๒ คน, มีเครื่องหมายกรมกลางติดที่คอเสื้อ, ได้ขึ้นรถยนต์ไปแวะในที่พักนายทหารกรม ๑, บอกว่าตนจับจระเข้บรุษเยอรมันได้ จะพาตัวไปส่งที่ตำรวจใหญ่. นายทหารกรมที่เป็นเจ้าของที่พักก็เชิญนายทหารกรมกลางทั้ง ๒ นายนั้นให้กินข้าว และต้อนรับอย่างแข็งแรง, และคุยกันถึงกิจการต่าง ๆ ที่เป็นไปในกองทัพตามวิสัยเพื่อนทหาร. ลึกครึ ๑ นายทหารกรมกลางจึงพูดแก่ผู้บังคับการทหารว่า ขอให้สั่งให้คนใช้หาอะไรไปให้จระเข้บรุษกินที่ในรถยนต์สักหน่อย. ปลัดกรมจึงลุกออกไป เพื่อไปจัดการตามที่ขอร้อง, แต่ครั้นเมื่อกลับเข้าไปในห้องกินข้าว ปลัดกรมได้พาทหารถือปืนเข้าไปด้วย และสั่งให้จับนายทหารกรมกลางทั้ง ๒ คนนั้นโดยทันที. ปลัดกรมอธิบายว่า, ในขณะเมื่อนั่งฟังนายทหารกรมกลางคน ๑ คุยอยู่นั้น ได้สังเกตว่าพูดผิดประโยค บางประโยคคล้าย ๆ วิธีพูดประโยคอย่างเยอรมันก็ออกสงสัยอยู่แล้ว, ครั้นเมื่อออกไปดูตัวจระเข้บรุษในรถยนต์ จำได้ว่าได้เคยพบเป็นคนใช้อยู่ในโฮเทลแห่ง ๑ ในลอนดอน, ปลัดกรม

ความลำบากโดยธรรมชาติ. ฝนเปียก และอากาศหนาว

ทหารสำรวจเสื้อฝนและเกือกยาง

ยามสำรวจเสื้อขนแกะกับหมวกสักระทดก้นหนาว.

ก็ไปขึ้นจระเข้นั้นตกใจ รีบออกมาว่า นายทหารกรมกลาง ๒ คน
นั้น ที่แท้เป็นเยอรมันปลอมแต่งตัวมาสืบข่าว.

เรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์แสดงให้เห็นว่าจระเข้เยอรมันกล้าและ
ใจเย็นปานใด. บางทีก็มีแต่งเป็นนายทหารกรมกลางไปเที่ยวสืบข่าว
ถึงที่สนามเพลและแนวหน้าที่เคยสู้รบ. เหตุนี้อังกฤษจึงได้มีคำตัก
เตือนนายทหารหนุ่ม ๆ ให้ระวังในการที่จะตอบคำถามอะไร ๆ แก่ผู้
ไม่รู้จัก. คำตักเตือนเช่นนั้น มีผลให้นายทหารอังกฤษที่ส่งออกไป
ยังสมรภูมิใหม่ ๆ ระวังตัวมาก, ถึงแม้ว่าเขาเล่าอยู่เรื่อง ๑ ซึ่ง
ข้างหน้าจะขำอยู่.

วัน ๑ นายทหารเสนาธิการอังกฤษไปตรวจสนามเพลและแนวหน้า
แห่ง ๑, พบนายร้อยตรีผู้ ๑ ซึ่งดูหน้าใหม่, นายทหารเสนาธิการอยาก
จะใคร่ทดลองความไหวพริบผู้ จึงถามว่า “นี่สนามเพลอะไร?”
นายร้อยตรีตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” ถามว่า “ทหารกรมอะไร
อยู่ข้างขวาของกรมนี้?” ตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” ถามว่า
“เสบียงเขามาส่งเวลาไร?” ตอบว่า “ไม่ทราบขอรับ.” นายทหาร
เสนาธิการจึงพูดว่า “อ้อ! คุณช่างรู้อะไรน้อยจริงนะ!” ทันทีนั้นนาย
ร้อยตรีตอบว่า “ขอรับประธานโทษ, แต่ผมไม่ทราบว่าคุณคือใคร!”

ถึงนี้เห็นได้ว่า นายร้อยตรีผู้นั้น เป็นคนที่ไม่ประมาท, นับ
ว่าดีพอใช้, ขำพเจ้าจึงได้เก็บเรื่องมาเล่า เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เพื่อน
นักรบให้เทียบนายร้อยตรีผู้นี้บ้าง.

นอกจากนี้สิ่งซึ่งทำความรำคาญและความลำบากให้แก่ทหาร
ผู้ต้องไปประจำในแนวหน้ายิ่งกว่าสิ่งอื่น คือลูกแตกต่าง ๆ และลูก
ปรายที่ปืนใหญ่ยิงไปรยมา. ลูกปืนใหญ่ที่ยิงมาแตกในอากาศ มัก
ทำให้ชั้นโลหะกระจ่ายไปโดนคนต้องขาดเจ็บย่อย ๆ, หรือกระสุนที่
กระแทกทำให้ชั้นโลหะกระเด็นไต่เช่นเดียวกัน. ชั้นลูกแตก
เหล่านี้ โดยมากไม่ทำอันตรายมากมายถึงแก่ชีวิต, แต่มักกระเด็น
ถูกหัวเป็นขาดเจ็บโดยมาก, จึงควรจัดเข้าในจำพวกสิ่งซึ่งทำความ
รำคาญและลำบากมากอย่าง ๑. เพื่อป้องกันความลำบากแก่ทหาร
โดยลูกชั้นลูกแตกและชั้นวัตถุอื่น ๆ กระแทกหัว, จึงได้เกิดต้องใช้
ของจำพวกที่เรียกว่า “ถอยหลังเข้าคลอง” อีกอย่าง ๑, คือ
หมวกเกราะ.

ในชั้นต้น ฝรั่งเศสได้ทำหมวกเหล็กเป็นรูปคล้าย ๆ ชัน
(หมายเลข ๑ ก.), ซึ่งใช้ครอบหัว แล้วเอาหมวกแก้ปรรวมตาของ
ฝรั่งเศสสวมที่ภายนอกอีกที่ ๑. แต่ต่อมาฝรั่งเศสได้จัดสร้าง
หมวกเหล็กชั้นใหม่ (หมายเลข ๒ ก. และ ข.), รูปร่างคล้ายหมวก
เกราะทหารโบราณ (หมายเลข ๒ ค.); และอังกฤษได้สร้างหมวก
เหล็กชั้นข้าง รูปคล้ายหมวกไม้ โสนกันแตก (หมายเลข ๓).
หมวกเกราะเหล่านี้ ทราบว่าเป็นเครื่องกันชั้นลูกแตกได้จริง, และ
ตั้งแต่ได้เริ่มใช้มาแล้ว ทหารต้องขาดเจ็บที่หัวเป็นส่วนน้อยลงมาก,
จึงนับได้ว่า หมวกเกราะเป็นของที่ดีต่อความลำบากและความรำคาญ
อันมีแก่ทหารในสนามเพลาะได้เป็นอันมากอย่าง ๑.

ก. หมวกเกราะรูปขัน (ใหม่)

๑

ข. หมวกเกราะรูปขัน (โบราณ)

ค. หมวกเกราะฝรั่งเศส (ด้านหน้า)

ด. หมวกเกราะฝรั่งเศส (ด้านข้าง)

๒

ก. หมวกเกราะ โบราณ

ค. หมวกเกราะอังกฤษ
หมวกเกราะกันกระสุนและสะเก็ด

แต่สิ่งซึ่งทำความรำคาญมากที่สุด และซึ่งไม่มีสิ่งอะไรจะแก้ไขได้, คือเสียงอันดังกึกก้องแห่งบันใหญ่ที่ขึงไต่ต่อกันอยู่แทบมีไต่หยดหย่อน. ที่ไต่ที่ขึงไต่กันอย่างแรง เขาว่าเสียงดังกึกก้องอย่างอธิบายไม่ถูกทีเดียว, คำอธิบายอย่างดีที่สุดที่ได้พบคือว่าเหมือนพาดนอย่างรุนแรงและยืดยาวไม่หยดหย่อน, เสียงเปรี๊ยะ ๆ ครืนโครมอยู่หลาย ๆ ชั่วโมง. เสียงอันกระหึ่มไม่ว่างวันเช่นนี้ ทำให้มีผลกระทบถึงเส้นประสาท, ทำให้ทหารเส้นประสาทพิการไปชั่วคราว จนแสดงกิริยาอาการคล้ายวิกลจริตก็มี. สิ่งซึ่งเห็นได้ว่าเป็นความรำคาญใหญ่ยิ่ง, หาสิ่งใดเปรียบปานได้โดยยาก. แต่ขออย่าให้เข้าใจผิด. ผู้ที่เป็นเช่นนี้ไม่ใช่คนฉลาดหามิได้, เพราะผู้ที่รู้สึกเดือดร้อนรำคาญเสียงบันใหญ่ดังกล่าวนั้น แล้วนั้น เมื่อถึงเวลาเข้าประจันยานและคลมบอน มิได้ยื้อท้อเลย, และได้แสดงอาการอย่างงดงามจนได้บำเหน็จสำหรับความกล้าหาญก็มี; ที่เขาทนไม่ได้นั้นคือ ต้องนั่งอยู่หนึ่ง ๆ ในขณะที่เสียงอันครืนโครมนั้นกระทบหูและกระทบเส้นประสาท, จึงทำให้เส้นประสาทขมม เลยทำให้ตัวสั่นและแสดงกิริยาอาการวิกลต่าง ๆ. ผู้ใดแสดงกิริยาอาการปรากฏเช่นนี้แล้ว ต้องจัดการให้ไต่กลับออกพ้นจากสนามพลະแนวหน้า, ไปอยู่ในที่พักในแนวหลัง ซึ่งอยู่ในความดูแลของแผนกพยาบาล, และซึ่งอยู่ในที่เงียบสงบพอสมควร. ถ้าเมื่อใดไปพักอยู่ในที่เช่นนั้นแล้วประมาณ ๗ วันถึง ๑๕ วัน และ

อาการทุเลาลงเป็นลำดับจนเป็นปกติ, จึงจะส่งตัวกลับไปเข้าประจำ
กรมกองเดิม; แต่ถ้าอาการไม่ทุเลา หรือทุเลาช้าไป ก็ต้อง
อนุญาตให้กลับไปเยี่ยมบ้านเสียคราว ๑ ซึ่งเป็นวิธีเยียวยาอย่างค้ำ
กว่าสิ่งอื่น.

ที่จริงการอนุญาตให้ไปเยี่ยมบ้านนั้น ไม่ใช่แต่จำเพาะผู้ที่
เส้นประสาทพิการเท่านั้นหาไม่. ผู้บังคับบัญชาชั้นผู้น้อยในคำ
ภาษิตว่า “กันไว้ดีกว่าแก้,” เพราะฉะนั้นทั้งนายและพลทหาร
ที่ต้องไปรอกกราลำบากอยู่ในสมรภูมินาน ๆ แล้ว มักอนุญาต
ให้กลับไปเยี่ยมบ้านมีกำหนด ๗ วันหรือ ๑๕ วัน, แล้วแต่ระยะทาง
ใกล้หรือไกล; หรือถึงแม้ทหารที่ไม่มีย่านจะกลับ ก็คงได้รับ
อนุญาตให้ไปพักผ่อนสบายในที่ห่างไกลยุทธภูมิ, สุดแต่แต่จะไป
แห่งใด. การอนุญาตให้ไปพักผ่อนในที่ห่างไกลจากสมรภูมิเช่นนี้
เป็นผลดีทำให้ทหารทำนุบำรุงตน, เพราะได้ไปพักผ่อนหย่อนใจได้
จริงจังคราว ๑. การที่พักอยู่ในแนวหน้า หลังแนวสนามเพลาะหน้า
นั้น, โดยมากมักจะไม่ใช่การพักจริง, เพราะมีการงานเบ็ดเตล็ด
ต้องกระทำอยู่ข้าง เช่นตัดไม้ทำเชือกสนามเพลาะและสำหรับ
ปูถนนทางเดิน, และเอาดินร่วน ๆ หรือทรายบรรจุกระสอบสำหรับ
ทำที่กำบังเป็นต้น. เหตุฉะนั้นให้ได้พักจริงจึงต้องอนุญาตให้ไป
พ้นยุทธภูมิทีเดียว; และท่อนุญาตเช่นนั้นได้ ก็เพราะการยุทธกระทำ
แก่กันโดยตั้งข้อมค้ำประชิดกันแล้ว.

ทหารกลับไปเยี่ยมบ้าน

(ช่างอังกฤษชื่อ เอ.ซี. ไมเคิล เป็นผู้เขียน)

